

Article Info/Makale Bilgisi

✓Received/Geliş: 01.05.2024 ✓Accepted/Kabul: 09.12.2024

DOI: 10.30794/pausbed.1476532

Research Article/Araştırma Makalesi

Mühürdaroglu, A. (2025). "Sosyolojik Bilgi Ne İşe Yarar? İnşacı Sosyal Sorunlar Sosyolojisi Vakası", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı 66, ss. 17-34.

SOSYOLOJİK BİLGİ NE İŞE YARAR? İNŞACI SOSYAL SORUNLAR SOSYOLOJİSİ VAKASI

Anıl MÜHÜRDAROĞLU*

Öz

Sosyolojinin disiplinler kimliği sosyal sorun başlığı altında ele alınan konularla çerçevesinde şekillenmiş, sosyologların bu sorunların nedenini kavraması ve ortadan kaldırılmaları yönünde çözüm önerisi sunmaları beklenmiştir. Öte yandan, sosyal sorun olarak görülen durumlar ve davranışlar başka disiplinlerin uzmanlık alanlarının konusu haline gelmiş, sosyal sorunları bütüncül olarak ele almayı hedefleyen sosyal sorunlar sosyolojisi bu süreçte kendisini konumlandırmakta zorlanmıştır. ABD sosyolojisi içerisinde gelişen alan öncelikle yapısal-işlevselciliğin etkisi altında gelişmiştir. Fenomenoloji ve etnometodolojinin etkisi ile birlikte önce etiketleme kuramı, ardından daha bütünlüklü bir program olma iddiasındaki inşacı sosyal sorunlar sosyolojisi ortaya çıkmıştır. Sosyal sorunlara yönelik bir sosyolojik kuramın bu sorunların çözümüne katkıda bulunması önem arz etmektedir. Öte yandan inşacılığın temel kabulleri bu yaklaşımı sosyologların üzerinde çalıştıkları sosyal sorunların oluşum ve gelişiminde etken olması ihtimaline karşı hassas kılmıştır. Bu çalışmanın amacı, bu hassasiyetin inşacılığın sosyal sorunların çözümünde kullanılabilecek bilgi üretmesine engel oluşturup oluşturmadığına yönelik bir değerlendirme yapmaktır.

Anahtar kelimeler: *Sosyal sorunlar sosyolojisi, Sapkınlık sosyolojisi, Etiketleme kuramı, Sosyal inşacılık, Bilgiden faydalanma.*

WHAT USE IS SOCIOLOGY? THE CASE OF THE CONSTRUCTIONIST SOCIOLOGY OF SOCIAL PROBLEMS

Abstract

Issues regarded as social problems have been a key element of sociology's disciplinary identity. Sociologists have traditionally been tasked with understanding the root causes of social problems and formulating their solutions. On the other hand, conditions and behaviors which have been regarded as social problems have become issues which concern specific fields of expertise. As a result, as a sub-discipline aiming to develop an all-encompassing perspective towards social problems, sociology of social problems had struggled to find its position regarding the issues. The development of the sub-discipline in the American sociology had proceeded under the influence of structural-functionalism. The influence of phenomenology and ethnomethodology fostered the emergence of the labelling theory, which was followed by a more comprehensive program named as the constructionist sociology of social problems. It is important for a sociological theory of social problems to contribute to the solution of the problems it studies on. However, the key assumptions of constructionism have rendered this perspective sensitive towards the possible involvement of sociologists in the emergence and development of the social problems which were their object of knowledge in the first place. The aim of this study is to provide an inquiry on the extent to which this sensitivity hinders the capacity of constructionism to produce knowledge which can be used to provide solutions to social problems.

Keywords: *Sociology of social problems, Sociology of deviance, Labelling theory, Social constructionism, Knowledge utilization.*

*Dr. Öğr. Üyesi, Trakya Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, EDİRNE.
e-posta: anilmuhurdaroglu@trakya.edu.tr, (<https://orcid.org/0000-0001-7933-0704>)

1. GİRİŞ

Sosyal bilim alanlarının ürettiği bilgilerin kullanım alanları, bu alanların meslek alanı olarak seçilme oranlarından eğitim müfredatlarına, araştırmacıların fon bulma imkanlarından mesleğin sağladığı statüye kadar birçok açıdan disiplinlerin kaderlerini belirlemektedir. Sosyal bilimlerin ürettikleri bilgiler bir yandan belirli meslek alanlarının ihtiyaçları doğrultusunda kullanılmakta, bir yandan da doğrudan veya dolaylı olarak siyasa-yapım süreçlerini etkilemektedir. Günümüzde sosyal bilimsel bilgiden faydalanılması konusunda birbirine zıt iki eğilimden bahsetmek mümkündür. Bir taraftan bakıldığında, İkinci Dünya Savaşı sonrasında hakim olan sosyal devlet anlayışı içerisinde geniş bir kullanım alanı bulan sosyal bilimlerin, 1970'li yıllarla birlikte devletin sosyal hayata daha sınırlı müdahale eder hale geldiği neoliberal politikalar çerçevesinde bu konumunu kaybettiği görülmektedir. Öte yandan 2000'li yıllarla birlikte kanıta-dayalı (*evidence-based*) siyasa-yapım anlayışının ön plana çıkması¹ sosyal bilimsel bilgiden yeni dönemin şartları altında verimli olarak faydalanılması konusunu tekrar gündeme taşımıştır.

Sosyoloji disiplini özelinde bakıldığında sosyolojik bilginin ne amaçla üretildiği sorusunun bu disiplin içerisinde kuramsal düşünce ve uygulamaya yönelik bilgi üretme arasındaki gerilimden ve sosyologlar ile bilgi nesnelere arasındaki ilişkinin üretilen bilginin geçerliliğine etkisi üzerine yürütülen tartışmalardan dolayı her dönem gündemde olmuştur. Bu durum kuram ve uygulama arasındaki ilişkinin en belirginleştiği alanlardan olan sosyal sorunlar sosyolojisi alt-disiplininde daha da belirginleşmektedir. Sosyolojinin tarihi bu disiplini her zaman için sosyal sorunlarla ilişkili kılmış olmakla birlikte disiplinler ayrışma ve uzmanlaşmanın ilerlemesiyle birlikte sosyolojinin sosyal sorunları ele alma biçimi, suç sosyolojisi, aile sosyolojisi, kent sosyolojisi gibi alt-disiplinlerin kendi alanlarını ilgilendiren sosyal sorunlara yönelik tartışmalar çerçevesinde biçimlenmiştir. Sosyal sorunlara bütünsel bir bakış açısı kurmaya yönelik girişimler üzerinde biçimlenen sosyal sorunlar sosyolojisi ise görece niş bir alan olarak kalmış, sosyoloji disiplininin kendi disiplinler kimliğini biçimlendirme süreci ve sosyolojik bilginin kullanımına yönelik görüşlerdeki dönüşümler bu alt disiplinin temel sorularını ve hedeflerini önemli ölçüde dönüştürmüştür. Diğer bir deyişle sosyolojik bilginin nitelikleri ve kullanım alanına dair farklı yaklaşımlar, sosyal sorunlara sosyolojik bakışın nasıl olması gerektiğine yönelik görüşleri doğrudan etkilemiştir. Bu tartışmalardan her alt disiplin etkilenmiş olmakla birlikte sosyal sorunların sosyal düzen ve sosyal kontrol gibi normatif olgularla doğrudan ilişkisi ile sosyolojinin bilimsellik ve nesnellik hedefi arasındaki gerilim, sosyal sorunlar sosyolojisini sosyolojik bilginin kullanımına yönelik görüşler arasındaki çatışmalara karşı daha kırılğan kılmaktadır.

Sosyal sorunlar sosyolojisinin bir alt-disiplin olarak en kuvvetli şekilde kurumsallaştığı örneklerden birisi ABD sosyolojisidir. Bu alt-disiplin ABD'de 1951 yılında kurulan Sosyal Sorunlar Araştırmaları Derneği (*Society for the Study of Social Problems* – bundan sonra SSSP) altında kurumsallaşmıştır. Derneğin başat hedefi Ernest Burgess tarafından, sosyal kuram ile somut sosyal sorunlar arasında artmakta olduğunu söylediği mesafeyi ortadan kaldırmak ve sorunların çözümünde kullanılabilir sosyolojik bilgiyi üretmek şeklinde tarif edilmiştir (Burgess, 1953: 2). Burgess bu talebini yapısal-işlevselcilğin sosyolojik düşüncede hakim olduğu dönemde dile getirmişti ve sosyal sorunları sistemin bütününe süregelenliği açısından işlevi çerçevesinde ele alma eğilimi olan bu okul, bu talebin işaret ettiği politika-üretimi odaklı bir sosyolojinin gelişimi açısından uygun bir kuramsal çerçeve niteliği taşııyordu (Schur, 1963: 290). Ancak aşağıda ele alınacağı üzere derneğin yayınlarının da etkisiyle ABD sosyolojisi içerisinde sonraki dönemlerde etkili olan sosyal inşacı yaklaşımlar da benzer eleştirilere maruz kalmış, Burgess'ın dile getirdiği hedefe erişmekte bir engel olarak görülmüştür. Bu çalışmada ABD sosyolojisindeki tartışmalara odaklanılacak ve bu bağlamda gelişen sosyal inşacı sosyal sorunlar anlayışının temel kabulleri ve gelişimi ele alındıktan sonra bu anlayışa dair görüşler sosyolojik bilginin kullanımı bağlamında tartışılacaktır.

2. ERKEN AŞAMALAR

Sosyoloji disiplini adı altında yürütülmüş olsun veya olmasın, sosyolojik düşüncenin gelişiminde rolü olan çalışmalar kamuoyunda sorun olarak algılanan sorunları konu edinmiştir. Sosyolojik düşünceye kaynaklık eden klasik çalışmaların içeriklerinin yanı sıra sosyolojinin kurumsallaşma sürecinde çeşitli reformist hareketlerle ilişkisi sosyoloji ile sosyal sorunlar arasında kuvvetli bir ilişki kurulmasını beraberinde getirmiştir. Sosyolojinin bir disiplin olarak kurumsallaşma süreci, siyasa-yapım süreçlerinde sosyolojik bilginin kullanıma sokulmasıyla birlikte

¹ Davies (vd) (2000: 2), siyasa yapımında kanıta-dayalı yaklaşımın ön plana çıkmasını eğitimi ve bilgi sahibi vatandaş sayısının artması, bilgi teknolojileri ve veri üretimi alanındaki gelişmeler ve hesapverebilirlik beklentisinin artması gibi nedenlere dayandırmaktadır.

Birinci Dünya Savaşı sonrasında ABD’de hızlanmış, sosyal sorunlar sosyolojisi de bu dönemde sosyolojinin diğer alt disiplinleriyle birlikte somutlaşmaya başlamıştır. ABD sosyoloji geleneği özelinde bu gelişimi ele alan Fuller, söz konusu kurumsallaşma öncesinde on dokuzuncu yüzyıl Amerikan sosyologlarının akademik müfredatta ‘sosyal bilimler’ adı altında dersler açarak kendilerine yer bulabildiklerinden bahseder. Bu dönemde bu dersler, uzmanlaşma sürecine çoktan başlamış olan diğer disiplinlerden farklı olarak yoksulluk, göçmenlik ve aile gibi konulara dair genel bir bakış açısı sunacak şekilde yapılmış ve yirminci yüzyıl sosyoloji bölümlerine miras kalmıştır (Fuller, 1937: 496). Yine Fuller’a göre 1929 Buhranı sosyal sorunlara dair öğrencilerin ilgisini artırmış ve bu dönemle birlikte bu konuyu genel çerçevesiyle ele alan birçok ders kitabı hazırlanmıştır (Fuller, 1938: 416).

Sosyal sorunlar sosyolojisinin de karşı karşıya kaldığı birincil zorluk ‘sosyal sorun’ kavramını tanımlamak olmuştur. Sosyolojinin erken dönem gelişiminde önemli rolü olan bazı araştırmacıların ele aldıkları konulara dair sundukları kuramsal çerçeveler, sosyal sorun kavramının kavramsallaştırılma sürecinde etkili olmuşlardır.² Sosyal sorunlara dair tartışmalarda referans verilmelerine karşın bu görüşler sosyal sorunlar sosyolojisi alanındaki çalışmalarda belli ölçüde kabul gören kuramsal bir çerçeve işlevi görmemiş, hatta Sutherland’s göre ne sosyal sorun kavramı, ne de sosyal sorunlara işaret eden sosyal patoloji veya sosyal örgütsüzleşme gibi kavramlar “bilimsel kavram” statüsünü kazanmışlardır (Sutherland: 1945: 429). Sosyal sorun kavramının tanımlanmasının yanında bir başka sorun sosyoloji disiplininin sosyal sorunlar karşısındaki rolünün belirlenmesi olmuştur. Hart sosyal sorunlar başlığı altında ele alınan her bir konunun belirli uzmanlık alanlarıyla ilişkili olduğuna dikkat çekerek bu disiplinlerin yerini dolduracak tek bir disiplin inşa etmenin anlamsız olduğunu savunur (Hart, 1923: 349). Bununla birlikte sosyal sorunların geniş kitleler açısından ortaklaşa deneyimleniyor olmaları, bu sorunların örgütlü eylemler gerektirmeleri ve etkin olarak çözülebilmeleri için tek tek kişi bazında ilgiltilmesinden ziyade bütüncül olarak ele alınmalarını gerekli kılmaktadır. Sosyoloji bu noktada devreye girer ve birçok disiplinin ayrı ayrı ele aldığı bu sorunları bir araya getirme ve bu bütünlük içerisinde ele alma imkanı sunar (Hart, 1923: 349-350). Sosyolojiye sosyal sorunlarla tekil olarak ilgilenen disiplinlerden farklı bir konum atfetme girişimi, sorunları sosyolojinin başat bilgi nesnelere olan “sosyal kurumlarla” ilişkilendiren Frank’in görüşlerinde de karşımıza çıkar. Buna göre sosyal sorunları ele alırken ilk akla gelen sorulardan birisi bu sorunları doğuran koşulların ne olduğudur. Frank’e göre sosyal sorunlar belirli sosyal şartlarla ilişkilidir ve bu şartlar “bir veya daha fazla sosyal kurum” tarafından oluşturulmaktadır (Frank, 1925: 463).

Öte yandan sosyal sorunların sosyal şartlar ve kurumlarla olan ilişkisi, nesnel olarak tanımlanmaları girişimlerinin karşısına temel bir engel çıkartmaktadır. Bu durum “değer-çatışma” (*value-conflict*) yaklaşımı başlığı altında değerlendirilmiş olan görüşleri doğurmuştur. Bu yaklaşıma göre herhangi bir olgunun bir “sosyal sorun” olarak tanımlanmasında değer yargıları belirleyici rol oynamaktadır (bkz. Waller, 1936; Fuller, 1937; Fuller ve Myers, 1941a). Waller sosyal sorunların “bir ahlak evreni” içerisinde yer aldığını söylerken bu evreni “örgütsel ahlak” ve “insani ahlak” olarak tanımladığı iki kısma ayırır. Örgütsel ahlak “sosyal düzenin üzerine inşa edildiği” ahlak unsurlarına dayanır. Waller Amerika Birleşik Devletleri bağlamında özel mülkiyet, milliyetçilik, bireysellik, tek eşlilik ve Hıristiyanlık gibi ahlaki çerçeveleri bunlara örnek olarak verir (Waller, 1936: 924). Frank’in (1925) görüşlerine benzer şekilde sosyal sorunların sosyal kurumlarla ilişkisi olduğunu söyleyen Waller, bazı sorunların varlığının bu kurumların işleyişinin doğal bir sonucu olduğunu söyler. İnsani ahlak ise “dünyayı daha iyi hale getirmek veya başka insanların talihsizliklerine çare olma itkisine” sahip insanlarda vücut bulur. Sosyal sorunlar kurumların işleyişini düzenleyen ahlaki unsurların sonucu olarak ortaya çıkmakla birlikte sorunların gelişimi ve çözümlenmesine yönelik adımları belirleyen temel dinamik örgütsel ve insani ahlak arasındaki etkileşimdir (Waller, 1936: 924).

2 Bunlardan ilk akla geleni “sosyal örgütsüzleşme” (*social disorganization*) kavramıdır. Farklı şekillerde kullanılmış olmakla birlikte sosyal sorunlar yazınında bu kavram daha ziyade Thomas ve Znaniecki’nin kullanımından hareketle ele alınmıştır. Thomas ve Znaniecki’nin ifadesiyle sosyal örgütsüzleşme “davranışlara yönelik mevcut sosyal kuralların grubun bireysel üyeleri üzerindeki etkisinin azalması” olarak tanımlanlar (Thomas ve Znaniecki, 1927: 1128). Kavram bu anlamda hızlı teknolojik gelişmeler, büyük göçmen hareketleri veya başka kültürlerin yoğun etkisi altında hızlı değişen toplumlarda normlar arasında ortaya çıkan çelişkilerin meydana getirdiği bir duruma işaret etmektedir (Wirth, 1940: 474). Ogburn’un “kültürel gecikme” kavramı da örgütsüzleşme kavramının bir varyasyonu olarak, sosyal değişimin beraberinde getirdiği sorunlara işaret etmek için kullanılmıştır. Ogburn modern toplumların modern-öncesi toplumlara göre çok daha hızlı değiştiğini, ancak bu değişimin toplumların kültürel yaşamının her alanında aynı hızda meydana gelmediğini savunur. Kültürel yaşamı “maddi” ve “maddi-olmayan” kültürel alanlar olarak ikiye ayıran Ogburn’e göre söz konusu hızlı değişimler maddi kültürün parçası olan üretim ve teknoloji alanlarında meydana gelmekteyken, maddi-olmayan kültürel yaşamın kimi öğeleri bu değişimlere aynı hızda adapte olamamakta, zaman zaman çok uzayabilen bu gecikme, sosyal yaşamda uyumsuzluk (*maladjustment*) yaratmaktadır (Ogburn, 1923: 199-203).

Sosyal sorunların tanımlanmasında öznel unsuru daha ön plana çıkararak ve sosyal sorunların tanımlanma veya çözümlenmesi ile sosyolojik bilgi arasındaki ilişkiyi daha somut şekilde sorunsallaştıran isim Fuller olmuştur. Fuller, Myers ile birlikte yaptığı çalışmada (1941a) sosyal sorunların tanımlanmasında normların rolünün kabul edilmesine rağmen sosyolojik bakışın hala normlardan sapma durumu olarak kabul edilen olguları verili olarak ele aldığını ve toplumun gözünde bu sorunların nasıl tanımlandığını göz ardı ettiğini savunmuştur. Yazarlara göre bilimsel bakışın nesnellik arayışına ters düşeceği endişesiyle yapılan bu hata değer yargılarının sosyal sorunların oluşumundaki ve çözümlenememesindeki nedensel rolünün göz ardı edilmesini beraberinde getirmiştir (Fuller ve Myers, 1941a: 25, 27-28). Sosyal sorunların tanımlanmasındaki öznel unsurların vurgulanması, daha sonra tartışılacağı üzere inşacı sosyal sorunlar sosyolojisinin gelişiminde önemli rol oynamıştır.

3. SAPKINLIK SOSYOLOJİSİNDE İŞLEVSELÇİLİK VE ETİKETLEME KURAMI

İkinci Dünya Savaşı sonrasında sosyal devlet anlayışının devreye girmesine paralel olarak sosyologlar akademi-dışı kurumlarda ve siyasa-yapım süreçlerde etkin pozisyonlara gelmeye başlamış, sosyolojinin bilimsel bir disiplin olarak statüsü yükselmiştir. Bu dönem aynı zamanda Talcott Parsons'ın öncülüğünü yaptığı işlevselci sosyolojinin ön plana çıktığı dönemdir ve sosyolojinin yükselen statüsünün verdiği inanç doğrultusunda işlevselcilik sosyolojinin bilimselliğinin dayanağı olarak görülmüş, hatta sosyolojik analiz ile işlevselci analiz arasında bir ayrım olmadığı iddia edilmiştir (Davis, 1959). İşlevselciliğin sosyal sorunlar sosyolojisine etkisi sapkın davranış konusundaki araştırmalar çerçevesinde gerçekleşmiştir. Sapkınlik sosyolojisinde işlevselci "yaklaşımın öncülerinden Robert Merton, 1938 tarihli çalışmasında dönemin sosyolojisinde hakim olan görüşün, insanların "biyolojik dürtülerinin" sosyal kontrol mekanizmalarınca yeterince sınırlandırılmamasının sosyal yapıyı tehdit ettiği yönünde olduğunu ifade eder.³ Merton bu yaklaşımın norm dışı davranışların biyolojik olmayan kaynaklarına dair bir açıklama sunmadığını söyler ve buna alternatif olarak sosyal yapının bizzat kendisinin sapkın davranışı doğurduğu koşulları ortaya koyan bir çerçeve önerir (Merton, 1938: 672). Bu yeni çerçeveye göre sosyal yapı birbiriyle bağlantılı iki unsur barındırmaktadır. Bunlardan birincisi kültürel olarak tanımlanmış olan hedefleri, ikincisi ise bu hedeflere ulaşmanın kabul edilebilir yollarını tanımlayan düzenleme ve kontrol mekanizmalarını tanımlar. Normlara uymayan davranış biçimleri Merton'un "kültürel hedefler" ve "kurumsal normlar" olarak tanımladığı bu iki unsurun işleyişinin birbirini dengeleyemediği durumlarda ortaya çıkar. Merton buradan hareketle zenginlik, başarı ve prestije ulaşma hedefinin ön plana çıkmasına karşın bu hedefe meşru araçlarla ulaşma imkanının sınıfsal imkanların farklı olması ve kaynak sınırlılığı gibi nedenlerle eşitsiz olmasının suç ve diğer norm dışı davranışların ortaya çıkmasını beraberinde getirdiğini söyler (Merton, 1938: 672-673, 679).

İşlevselci sapkınlik sosyolojisi, sapkın davranışların kaynağını davranışı sergileyenlerin biyolojik niteliklerinde arayan görüşlerin aksine bu davranışları güdüleyen normatif ve kurumsal yapıya odaklanan yaklaşımların ön plana çıkmasını sağlamıştır. Öte yandan, işlevselciliğin sapkın davranışların veya genel anlamda sosyal sorunların bu şekilde tanımlanma sebebinin sorunsallaştırmaması, diğer bir deyişle sosyal sorunları verili kabul etmesi, bu yaklaşıma yönelik temel bir eleştiri konusu olmuştur (Dahrendorf, 1958; Huaco, 1986). Bu eleştiri, işlevselciliğin toplumu durağan veya "dinamik denge" durumunda bir olgu olarak ele alma eğilimini hedef alır. Örneğin Amerikan sosyolojisinin önceki nesillerinin üzerinde durduğu "çatışma" olgusunu sosyolojik analizin merkezine yeniden taşımayı hedefleyen Coser'e göre işlevselcilik mevcut yapıların varlıklarını sürdürmesini kendisini hedef edinmiştir. Bu çerçevede işlevselci bakış toplumsal yaşamdaki çelişkileri toplumsal mutabakatı (*consensus*) tehdit eden ve ortadan kaldırılması gereken "uyumsuzluklar" (*maladjustments*) veya "gerilimler" (*strains*) olarak ele almasından dolayı, çelişkilerin de toplumsal "ahenk" açısından işlevsel olduğu noktaları görememektedir (Coser, 1956: 20-23,

³ Merton'un işlevselciliğinin temel kaynaklarından birinin Emile Durkheim olduğu iyi bilinmektedir (Pope, 1975). Ayrıca bazı klasik kaynaklar Merton'un sapkın davranışa dair kuramını Durkheim'in anomi kavramdan hareketle geliştirdiğini ifade etmektedir (ör. Coser, 1971: 133). Öte yandan Durkheim ve Merton'un kavramı kullanma biçimine dair farklı yorumlar bu doğrudan ilişkiyi kuşkuyla kılmaktadır. Öncelikle, Merton'un konuyu ele aldığı ünlü çalışmasında (Merton, 1938) ve metnin revize edilmiş versiyonunda (Merton, 1957: 131-160) Durkheim'in anomi kavramını kullanma şekline hiç değinmemiş olduğunu belirtmek gerekir. Ayrıca, Durkheim'in anomi kavramını ilk kullandığı *Toplumda İşbölümü* çalışması ile kavramı en bilinen şekliyle kullandığı İntihar çalışmalarındaki farkların (Olsen, 1965: 40; Besnard, 1988: 91-93) yanı sıra, sonraki dönemdeki çalışmalarda kavrama neredeyse hiç değinmemiş olması da (Marks, 1974: 333) bu belirsizliğe katkıda bulunmuştur. Bu belirsizlik iki sosyoloğun kavramı kullanma şekline dair farklı değerlendirmeleri beraberinde getirmiştir. Örneğin Saram (1979, 548) Durkheim'in anomik işbölümü tanımının Merton terminolojisinde örgütsüzleşme olarak ele alındığını söylemekteyken, Douglas'a (1970: 369) göre Merton'un kuramının gelişimi 1930'larda hakim olan örgütsüzleşme kuramı ile Durkheim'in çözülme (*disintegration*) anlayışının sentezinin bir sonucudur (Durkheim ve Merton'un anomi kavramını kullanım şekline dair daha kapsamlı bir karşılaştırma için bkz Hilbert, 1989). Bunların dışında Merton'un anomi kavramının kökenini Durkheim'da aramayı reddedip Max Weber'e yönelen yorumcular da söz konusudur (bkz. Scott ve Turner, 1965).

31). Benzer bir eleştiri Merton ve Parsons'ın sapkınlık anlayışını işlevselcilik öncesi dönemdeki "örgütsüzleşme" geleneğinden tam olarak kopmamakla ve sapmayı işlevsiz (*dysfunctional*) yapıların bir semptomu olarak ele almakla eleştiren Dentler ve Erikson tarafından dile getirilmiştir. Çatışmacı yaklaşımı gündeme taşımaktan ziyade işlevselci projeyi örgütsüzleşme geleneğinin artıklarından kurtarmayı hedefleyen yazarlara göre Merton ve Parsons'ın yaklaşımı sapkın davranışın örgütsel yapılara olan katkısını ortaya koyamamaktadır (Dentler ve Erikson, 1959: 106).

İşlevselciliğin temel eğilimlerine ve bu çerçevede sapkın davranışa yönelik bu değerlendirmeler, 1960'lar sonrası kuvvetlenen Amerikan radikal sosyolojisi içerisinde işlevselci sosyolojinin muhafazakar içerimlerinin eleştirisi çerçevesinde giderek daha yaygın olarak dile getirildi. Bu eleştirel yaklaşımların önde gelen temsilcilerinden Gouldner'in (1971) işlevselciliğin sosyal sorunlarla ilişkisini hem sosyolojinin kurumsallaşma tarihi, hem de işlevselciliğin sosyolojik kuram içerisindeki pozisyonunun değişimi bağlamında değerlendirmiştir. Buna göre "modern akademik sosyolojinin" kurumsallaşması ile ulus-devletin gelişimi süreci, yükselen toplumsal gerilimleri "hakim kurumlara" zarar vermeden bertaraf etmek isteyen orta sınıfın çıkarları çerçevesinde örtüşmüştür (Gouldner, 1971: 161). Amerikan yapısal-işlevselci sosyolojisi, toplumsal düzendeki aksamaları ekonomik örgütlenmeyi ve mülkiyeti güvence altına alan kurumları verili kabul ederek değerlendiren çerçevesiyle bu şartlara uygun bir kuramsal çerçeve sunmaktaydı. Bununla birlikte işlevselciliğin denge ve adaptasyon mekanizmaları üzerine kurulu toplum kavramsallaştırması, sosyolojiyi sanayi toplumunun sorunlarını çözmekte kullanacağı teknolojik bir araç haline getirmek suretiyle toplumu biçimlendirmeye yönelik girişimine zemin hazırlamak isteyen ulus-devletin beklentileri ile örtüşmemekteydi. Bu beklenti, kendi varlığını korumaya yönelik içkin mekanizmalara sahip olan ve bu bağlamda sosyal sorunları ikincil öneme sahip sapmalar olarak gören bir toplum kavramsallaştırması yerine, bu sorunları sosyal düzeni tehdit eden somut olgular olarak resmedecek olan, belli ölçüde "eleştirel" bir sosyoloji talebini beraberinde getirdi. Gouldner'a göre yapısal-işlevselcilik İkinci Dünya Savaşı sonrası hakim olan Refah Devleti anlayışına kendini uyarlayacak şekilde dönüşmüş olmakla birlikte bu talebi karşılayamamış ve Gouldner'ın bu değerlendirmeyi yaptığı 1970'li yılların başı itibarıyla sosyolojik kuram içerisindeki hakim pozisyonunu kaybetmeye başlamıştır (Gouldner, 1971: 342-352).

İşlevselciliğin yoğun olarak eleştirildiği 1960'lı yıllarda sosyolojik bakışın toplum ve kurumlar çerçevesinde kendisini nasıl konumlandırması gerektiği sorusu yoğun olarak gündemdedi. Becker, hakim sosyolojik anlayışın "şeylerin gerçekte ne olduğuna" dair mevcut kurumların yaptığı tanımlamaları olduğu gibi kabul etmesini eleştirmiş, işlevselciliğin biçimsel tarafsızlığının karşısında sosyolojinin "kimin tarafında" olması gerektiği sorusunu gündeme taşımıştır (Becker, 1967). Becker bu çağrısını SSSP'deki başkanlığı dolayısıyla yaptığı konuşmada dile getirmişti. Sosyal sorunlar sosyolojisinde bu çağrı, belirli davranış ve yaşam biçimlerinin veya belirli durum ve şartların sosyal sorun olduğunu önsel olarak kabul etmek suretiyle bunları analiz etmek yerine bunların hangi süreçler sonucunda sosyal sorun olarak değerlendirilir hale geldiğini araştıran yeni bir bakış açısının gelişimini tetiklemiştir. Söz konusu yeni bakış açısı kendi içinde çeşitlilik ihtiva etmekle birlikte genel olarak inşacı sosyal sorunlar sosyolojisi başlığı altında değerlendirilmektedir. "Sosyal inşa" kavramı, Berger ve Luckmann'ın yeni bir bilgi sosyolojisi anlayışı ortaya koydukları 1966 tarihli ünlü çalışmaları *Gerçekliğin Sosyal İnşası* ile birlikte sosyal bilimlerde kullanıma girmiştir. Sosyal inşacı yaklaşımlar, nesnelere dışsal öğelerle etkileşimlerden bağımsız olarak ele alan nesnelci yaklaşımlardan farklı olarak, nesnelere her daim öznelerin bilinçlerinin yönelimi bağlamında ele alan Husserlci fenomenolojiye dayanan öznelci yaklaşıma sahip sosyolojik bakışın içerisinde gelişmiştir (Hazelrigg, 1986: S2-S3).

Inşacı sosyal sorunlar sosyolojisinin ilk örnekleri, sapkınlık sosyolojisi içerisinde gelişen ve etkileşimciliğe dayanan "etiketleme kuramı" çerçevesinde ortaya konmuştur. Etiketleme kuramı, sapkın davranışın nedeniyle ilgilenen işlevselcilikten farklı olarak davranışın sapkın olarak tanımlanmasının tarihini konu edinir (Erikson, 1962: 307). İşlevselciliğin normların varlığını sapkın davranışa öncel olarak kabul etmesi, Becker ve diğer etiketleme kuramcıları tarafından eleştirilmiştir. Sapkın davranışın ortaya konması ile kuralın varlığı arasında var olduğu kabul edilen "zamansal sıralamayı" sorunsallaştıran bu isimler kuralın oluşum sürecini meşru bir sosyolojik bilgi nesnesi olarak ele almışlardır (Wright ve Randall, 1978: 219-2020). Örneğin toplumsal yapının süreğenliği için hangi toplumsal grubun, kurumun veya örgütlenme biçiminin işlevsel veya hangilerinin işlevsiz olduğunun siyasal süreçlerle belirlendiğini iddia eden Becker, buradan hareketle işlevselciliğin "hangi davranışın sapkın olarak kabul edileceğine" dair açıklamalarının da geçersiz hale geldiğini ifade eder (Becker, 1963: 7).

Sapkin olduğu kabul edilen davranış ile kural arasındaki öncelik meselesini sapkinlik sosyolojisinde ilk olarak etraflıca konu edinen ve bu anlamda etiketleme kuramının başlangıç noktasını oluşturduğu kabul edilen isim Edwin Lemert'tir.⁴ Lemert sapkin davranışın sosyal tepki (*societal reaction*) ile ilişkisi üzerinde durmuş, sapkin davranışa verilen tepkinin davranışın sapkinlik ölçüsünün birebir yansımaları olmadığını iddia etmiş, bu sayede davranışın sapkinlik niteliğini verili kabul etmeyen formülasyonların yolunu açmıştır. Lemert'e göre sapkin davranışa gösterilen sosyal tepki içerisinde davranışla ilgili nesnel olarak temellendirilemeyen, yanıltıcı ve abartılı bir takım unsurlar bulunmaktadır (Lemert, 1951: 54-56). Etiketleme kuramcılarının Lemert'in "sözde (*putative*) sapma" kavramıyla işaret ettiği bu nokta üzerinde de yoğun olacak duracaklardır. Dahası, söz konusu sosyal tepki, sapkin davranışın gerçekleştirildiği ve Lemert'in "birincil sapma" olarak tanımladığı aşamadan sonra, davranışın sık tekrarlanması ve tepkiye neden olacak şekilde görünür hale gelmesi halinde Lemert'in "ikincil sapma" olarak adlandırdığı durum gerçekleşir. Birincil sapmayı takip eden sosyal ve kurumsal tepkiler, sapkin olarak tarif edilen kişide karşılığını bulur ve sürecin sonunda kişi sapkinliği benliğinin bir parçası haline getirir (Lemert, 1951: 76-77). Aslen işlevselci çerçeveden konuyu ele alan Erikson, Lemert'e benzer bir noktadan konuya yaklaşmış, sapkin davranışın sosyolojik olarak ele alınması için davranış gerçekleştirilen kişiden ziyade davranışın sapkin olup olmadığına dair nihai kararı veren "izleyicilere" (*audience*) odaklanılması gerektiğini savunmuştur (Erikson, 1962: 308). Becker'in esrar kullanıcılarına dair araştırmaları da sapkin kabul edilen davranışları sergileyen bireylerin bu davranışlara yönelmesinde davranışın sapkinlik olarak tanımlanmasında etkin olan sosyal unsurların etkisine dikkati çeker. Bu çalışmalarda Becker esrar kullanan kişilerin sosyal deneyimlerinin söz konusu davranış tanımlama biçimlerini nasıl şekillendirdiği (Becker, 1953) ve bu tanımlama sürecinde esrar kullanımını sapkin bir davranış olarak kodlayan sosyal denetim mekanizmalarının rolünün ne olduğu (Becker, 1955) sorularından hareket eder. Toplumun ve kurumların belirli davranışları veya nitelikleri sınıflandırma biçiminin kimlik oluşumundaki etkisi, etiketleme kuramının yine bir başka öncülü olarak görülen Erving Goffman'ın ünlü *Tımarhane (Asylum)* ve *Damga (Stigma)* çalışmalarında da ön plana çıkan bir konu olmuştur. Goffman "total kurumlar" olarak adlandırdığı, içinde barınan kişilerin dış dünyayla etkileşimini belirli şekilde sınırlaması veya tamamen yasaklaması itibarıyla diğer sosyal kurumlardan ayrılan akıl hastanesi ve hapisane gibi kurumlardaki kişilerin kimlik oluşumunda söz konusu kurumda barınan olmalarının etkileri üzerinde durmuştur. Buna göre örneğin mahkumlar, suçlarının niteliğinden bağımsız olarak hapisane çalışanları tarafından bütün suçluları kapsayan tek bir kimlik altında tanımlanırlar. Yani mahkumun kimliğinde belirleyici olan unsur işlediği suç değil, hapisaneye düşmüş insanlara atfedilebilecek bütün niteliklere işaret eden ve bütün mahkumlara isnat edilen bir damgadır (Goffman, 1961: 4, 84-85). Goffman diğer çalışmasında damgalanmış bireylerin bu durum karşısında üzerlerindeki damgayı "yönetmek" (*management*) ve kimliklerinin parçası haline gelen bu durumla mücadele etmek için hangi stratejileri uyguladıklarını ortaya koymaya çalışır (Goffman 1968).

Sapkin davranış ile buna verilen sosyal tepkilere dair değerlendirmeleri işlevselciliğe alternatif bir sapkinlik sosyolojisi programı oluşturmak adına kullanan isim Kitsuse (1962) olmuştur.⁵ Modern toplumlarda giderek artan farklılaşmanın davranış biçimlerine olan toleransı da gruplar ve kurumlar açısından farklılaştırdığını ve bu bağlamda belirli davranış biçimlerinin toplumun bütünü tarafından aynı normatif çerçevede değerlendirildiğini varsaymanın imkansız olduğunu iddia eden Kitsuse, bu şartlar altında geçerli bir sapkinlik sosyolojisi kuramının davranışları sapkinlik olarak tanımlayan ve bunlara yönelik yaptırımların uygulanma biçimini örgütleyen etkileşim süreçlerine odaklanması gerektiğini söyler (Kitsuse, 1962: 256). Bu çerçevede sapkin davranış, ona gösterilen sosyal tepki çerçevesinde değerlendirilecektir.

1960'lı yılların sonlarında toplumun sapkin davranışlarla özdeşleştirilen damgalanmış kesimlerinin itirazlarının dile getirildiği karşı-kültür hareketleri (Ibarra, 2009: 84) ile birlikte etiketleme kuramı hızlı bir şekilde popülerleşmiş, ancak hem diğer sosyal bilimcilerce, hem de kuramın öncüsü olarak görülen isimlerce bazı açılardan eleştirilmiştir (bkz. Lemert, 1974; Becker, 1974). Etiketleme kuramının aslen bir kuram niteliği taşımadığı (Schur, 1969) veya davranışın kendisini ele almadığı için aslen bir sapkinlik kuramı olmadığı (Gibbs, 1966) yönünde görüşler dile

4 Frank Tannenbaum'un 1938 tarihli *Suç ve Topluluk (Crime and Community)* başlıklı kitabında yer alan *Kötülüğün Dramatize Edilmesi (Dramatization of Evil)* başlıklı metnin etiketleme kuramının gelişiminde Becker ve Lemert'in öncülü olduğu kabul edilmektedir. Becker görüşlerinin Tannenbaum'dan etkilenmiş olduğunu ifade etmiş olmasına rağmen Lemert bu anlamda bir etkilenme durumunu teyit etmemiştir (Barmaki, 2017: 257n).

5 Rains'e (1975) göre Lemert sapkinliğin nesnel bir ölçütü olduğu görüşünü reddetmediği için mevcut sapkinlik anlayışından Kitsuse'nin olduğu ölçüde bir kopmayı temsil etmemektedir.

getirilmiştir. ⁶ Kuramla ilgili sorunsallaştırılan bir başka mesele, siyasal açıdan kuramın temsil ettiği konum ile kuramın içeriği arasındaki tutarsızlık olmuştur. Örneğin Lizazos'a göre etiketleme kuramının "sapkın" olanı insanileştirme ve normalleştirme gibi bir eğilimi olmakla birlikte bu yaklaşım çerçevesinde yürütülen araştırmalar alışlageldik sapkın profili üzerinde durmaya devam ederek ve sapkın davranışın ortaya çıkmasında etkin olan iktidar sahibi kesimleri araştırma konusu dışında bırakarak sapkınlığa dair genel-geçer kabullerin yeniden üretilmesine katkı yapmaktadırlar (Liazos, 1972: 104, 109). Bunun yanı sıra etiketleme kuramı "ilerici" (*progressive*) siyaset çerçevesinde sapkınlığa karşı daha toleranslı bir yaklaşımı temsil etmekle birlikte sapkınliğin süreğenliğinin kaynağı olan yapısal nedenleri göz ardı etmekle (Mankoff, 1968: 116), sapkınlar ve kural koyucular arasındaki etkileşime odaklanırken bu etkileşim biçimini üreten "hakim kurumları" değerlendirme dışı bırakmakla eleştirilmiştir (Gouldner, 1968: 107; Thio, 1973:1).

Etiketleme kuramının göreceliliğe düşmekle eleştirilmesine neden olan nesnel şart ve ölçütleri kabul etmeme tercihi, kuram açısından operasyonel açıdan sorunlar yaratmıştır. Davranışın kendisinden ziyade ona gösterilen sosyal tepkinin ön plana çıkması, tepkiyle karşılanmayan bazı davranışları araştırmacının ufku dışında bırakmakta, ayrıca bazı davranışların bütün toplumlarda sapkınlık olarak değerlendirilme nedenini açıklayamamaktadır (Gibbs, 1966: 11). Araştırmacının tarafsızlığı ile açıklanabilecek bu durum, bir başka açıdan bakıldığında sapkınlık sosyolojisinin kullanım alanını sınırlandırmaktadır. Sembolik etkileşimciliğin öncülerinden Blumer sosyal sorunları nesnel olgular olarak ele alan görüşleri eleştirirken, bu yaklaşımların sorunları yalnızca sorun olarak addedildikleri vakit gözlemleyebilmekle eleştirir (Blumer, 1971: 299). Ne var ki Blumer'in üyesi olduğu ekolün ürünü olan etiketleme kuramı da aynı eleştiri karşısında zayıf kalmış, toplumun tanımlama sürecine odaklanırken sosyolojik bakışın sorunları tespit etme kapasitesini bir kenara bırakmıştır. Görecelilik eleştirisi ve bunun araştırmacıyı nereye konumlandığına dair tartışmalar, etiketleme kuramının geri planda kalıp inşacı sosyal sorunlar sosyolojisinin sapkınlık sosyolojisinin dışındaki alanlara odaklanmaya başladığı 1970'li yıllar ve sonrasında da yüzleşilmesi gereken bir mesele olarak yerini korumuştur.

4. İNŞACI YAKLAŞIM VE "ONTOLOJİK DALAVERECİLİK"

Etiketleme kuramının öncülerinden Kitsuse, 1970'li yıllarda Spector ile yaptığı çalışmalarla (bkz. Kitsuse & Spector 1973; Spector ve Kitsuse, 1973; Kitsuse ve Spector, 1975; Spector ve Kitsuse, 1977) sapkınlık sosyolojisi özelindeki tartışmaların dışına çıkarak daha kapsayıcı bir inşacı sosyal sorunlar sosyolojisi geliştirmeye çalışmışlardır. Sosyal sorunların önceki dönemlerde örgütsüzleşme, işsizlik, değer-çatışma ve etiketleme üzerinden yürütülen sosyolojik analizlerinin genel-geçer bir sosyal sorunlar sosyolojisi geliştiremediğini iddia eden araştırmacılar, bu yönde yeni bir program önermişlerdir. Merton'ın anomi kuramı olarak bilinen ilk versiyonuna (Merton, 1938) ek olarak "açık" ve "örtük" sosyal sorunlar ayrışması ile tadil edilmiş işlevselci çözümlemesi (Merton, 1976), aslen durum veya davranışların sosyal sorun olarak tanımlanmasında toplumun rolünü kabul etmektedir. Ancak Kitsuse ve Spector'un temel itirazı, Merton'ın sosyoloğa sosyal sorunun tanımlanmasında ayrıcalıklı bir rol vermesi ve sosyal sorunların ortaya çıkmasında belirleyici faktör olarak gördüğü işsizliğin tespitini sosyolojik bilginin repertuarında yeri olan teknik bir mesele olarak görmesidir. Bu kabul Merton'ın Kitsuse ve Spector'un programının reddettiği yönü tercih etmesinin, yani sosyal sorunları oluşturan "sözde" (*putative*) koşulları nesnel koşullar olarak ele almasının zeminini hazırlar (Kitsuse ve Spector, 1973: 409-410).

Araştırmacıların önerdiği yeni program, sosyal sorunları oluşturan nesnel koşullar veya davranışlar yerine bunların sorun olarak tanımlanma süreçlerine odaklanmaları açısından değer-çatışma anlayışı ve etiketleme kuramı ile ortak bir noktadan hareket etmektedir. Ancak Kitsuse ve Spector'a göre her iki yaklaşım da sosyal sorunların inşasının toplumun değer yargılarından başladığını kabul etmenin radikal sonuçlarını göze alamayarak toplumsal tepkinin yanı sıra nesnel koşul ve davranışlardan bahseden "dengeli bir yaklaşım" önerme yoluna gitmiştir. Verdikleri bu ödün söz konusu iki yaklaşımı uzaklaşmaya çalıştıkları örgütsüzleşme ve işsizlik kavramsallaştırmalarının başladığı yere götürmüştür (Kitsuse ve Spector, 1975: 587-588; Kitsuse ve Spector, 1973: 413-414; Spector ve Kitsuse, 1973: 146). Dahası iki yaklaşım da sosyoloğun sosyal sorunların inşa sürecindeki rolünü göz ardı ederek, sosyal sorunların "tanımlanması sürecine odaklanabilmek için gereken mesafeyi sağlamakta

⁶ Spector'a göre etiketleme kuramının bir ekol olarak algılanmasının nedeni, sahip oldukları aykırı bakış açıları nedeniyle başka dergilerde yer bulamayan ve belli ortak yönleri olan bir grup çalışmaların 1960'lı yılların başında Becker'in editörlüğünü yaptığı, SSSP'nin yayını olan *Social Problems* dergisinde yayınlanmasıdır. Bu metinler kendi aralarında farklılıklara rağmen geriye yönelik okumalarda bir ekolün oluşturuca metinleri olarak kabul edilmiştir (Spector, 1976).

başarısız olmuşlardır” (Kitsuse ve Spector, 1975: 585). Kitsuse ve Spector’un önerdiği yaklaşım sosyal sorunları grupların bir takım durum ve davranış biçimlerine dair rahatsızlıklarını çeşitli şekillerde dile getirmeleri durumunda ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda sosyal sorunlar sosyolojisinin temel araştırma konusu sosyal sorunların “öznel unsuru”, yani toplumun üyelerinin “varsaydıkları bir durumu bir sorun olarak tanımlamaları” sürecidir (Kitsuse ve Spector, 1973: 415). Diğer bir deyişle bu yeni program sosyal sorunların nesnel koşullarını önceki dönemde bu yönde yapılan girişimlerden daha kararlı bir şekilde bir kenara bırakmakta ve iddia sahibi grupların sorun “inşa etme” yönündeki faaliyetlerine odaklanmaktadır. Bu program doğrultusunda sosyal sorunları sabit olgulardan ziyade “olaylar silsilesi” olarak kavramsallaştırmak gerektiğini savunan araştırmacılar, tanımlama süreçleri ve iddia sahibi grupların faaliyetlerini, bazı öncü girişimlerden (Fuller ve Myers, 1941b; Blumer, 1971) ilhamla, sosyal sorunların bütünü için geçerli olduğunu iddia ettikleri bir “doğal tarih” (*natural history*) çerçevesinde ele almayı önerirler (Spector ve Kitsuse, 1973: 146). Bu sayede yeni inşacı yaklaşım, sorun olduğu iddia edilen durum veya davranışın kendisi veya ortaya çıkmasına neden olan yapısal faktörler yerine, doğrudan doğruya bunların bir sorun olduğunu iddia eden gruplara ve bunların karar alıcılarla ve diğer gruplarla etkileşimine odaklanan bir program olarak karşımıza çıkar.

İnşacı çerçeve sosyal sorunlar sosyolojisini sapkinlik ekseninin dışına çıkartmış ve 1970’li yıllarda ön plana çıkan bir takım yeni araştırma konularına doğrudan ya da dolaylı katkıda bulunmuştur. Bu dönemde sosyal sorunlar sosyolojisinde öne çıkan çalışmalar sapkinlik sosyolojisinden ziyade meslekler sosyolojisi ve sosyal hareketler sosyolojisi ile akrabalığı olan çalışmalar olmuştur.⁷ Sosyal sorun kategorisinde yer alan durum ve davranışların tıbbin uzmanlık alanının konusu haline geçiş sürecini ortaya koyan medikalleşme kavramı bu dönemde ön plana çıkmış, bu çerçevede biçimlenen sosyal inşacı araştırmalar sapkin davranış kategorisinin dışında olan konuları sosyal sorun kategorisine taşıyarak araştırma programının bir parçası haline getirmişlerdir. Medikalleşme tartışmaları inşacı yaklaşımı bir yandan tıbbi bilginin sosyal kontrol amaçlı kullanımı, diğer yandan meslek alanlarının sorun olarak görülen alanların kategorizasyonu ve bunlarla alakalı yetkilendirme süreçlerine dair rekabet gibi konuları araştırmaların gündemine taşımıştır.⁸ Bunun yanında daha önce Kitsuse ve Spector’ın (1973: 417) sosyal sorunlar ile sosyal hareketler arasında var olduğuna işaret ettikleri yakınlık, bu iki alanı bir arada ele alan yaklaşımlarda somutlaşmıştır. Örneğin, sosyal sorunların oluşumunda “gerçekliğin öznel inşasının” sosyal sorunları oluşturan nesnel koşullardan daha belirleyici olduğu ve sosyal sorunların “kişi veya grupların kendi çıkarları çerçevesinde kamuoyunu ve gerçekliğin kolektif tanımlarını etkileme girişimlerinin” sonucunda oluştuğu kabulden hareket eden Mauss sosyal sorunlar ve sosyal hareketler kuramını eş anlamlı olarak kullanır (Mauss, 1975: 11, 38).⁹ Bunların yanı sıra hukuk ve asayiş uygulamalarının veya medyanın gerçekliği belli amaçlar doğrultusunda yeniden inşa ettiği iddiasından hareket eden ve aslen nesnelci kabullere dayanan araştırmalar da inşacılığı araçsal olarak kullanmışlardır. “Maske düşürücü (*debunking*) inşacılık” olarak tanımlanan ve “ahlaki panik” gibi kavramlar üzerinden yürütülen bu çalışmalarda temel hedef ortaya konan (veya körüklenmeye çalışılan) sosyal tepkinin, söz konusu tepkiye kaynaklık eden durum veya davranışlarla ilgili “gerçeği” yansıtmadığını ortaya koymaktır (Best, 1995; Goode ve Ben-Yehuda, 1994). Bu anlamda bu yaklaşım, sorunlara gösterilen sosyal tepkiye ve iddiada

7 Sumner (1994) sapkinlik sosyolojisinin 1970’lerin ortalarından itibaren sosyolojiye kuramsal katkı sağlayamaz hale geldiğini ve bu dönem sonrasında normları ihlal eden davranışlara yönelik çalışmaların ağırlıklı olarak kriminoloji alanına ait olduğunu iddia etmiştir. Sumner’dan bağımsız olarak sapkin davranışa dair sosyolojik araştırmaların sosyolojiye kuramsal ve metodolojik katkı yapan alanlardan izole hale geldiği iddiasını değerlendiren Berry, 1963-1993 arasındaki yayınlara dair yaptığı analizden sosyoloji yazınında suç ve sapmanın yerini koruduğunu gösterdiğini savunur ve bu iddiaların temelinde sosyoloji mesleği içerisinde uygulamalı alanlara karşı olan önyargının yattığını iddia eder (Berry, 1994: 6). Miller (vd.) ise 1975 sonrası dönemde sapkinlik sosyolojisinin önceki yıllarda ön planda olan isimlerinin başka alanlarda çalışmaya yöndiklerini, yine 1975 sonrasında alanda en çok atıf alan çalışmaların çoğunlukla kriminologlara ait olduğunu söyler (Miller, vd. 2002: 43, 48). Sapkinlik sosyolojisinin ölümünü ilan eden çağrılarını abartılı bulduğunu söylemeyen Goode ise alanda uzun süredir kuramsal bir yenilik olmadığını kabul etmekte, ancak bu durumu genel anlamda sosyoloji disiplininin alana tutarlılık veren kuramsal bir çekirdekten yoksun olmasına bağlamaktadır (Goode, 2002: 116).

8 Medikalleşme çalışmalarında bu temalar genellikle birbirleriyle ilişkili olarak ele alınmıştır. Doktorluk mesleğinin özerkliği, bu mesleğin uzmanlık sahasına dahil edilen konular üzerinde karar vericilik anlamında bir tahakküm imkanı sağlamakta (Freidson, 1970), bu tahakküm “sosyal sorunların bireyselleştirilmesi” ve “sapkin davranışın siyasallıktan çıkarılması (*depoliticization*)” üzerinden bir sosyal denetim aracı olarak kullanılmaktadır (Conrad, 1975: 19). Zola’ya göre bu sonucun ortaya çıkış nedeni sosyal yaşamın örgütlenmesinde “teknolojik ve bürokratik sistemlerin” hakimiyetinin artması ve bunun sonucunda uzmanlara olan bağımlılığın zorunlu hale gelmesidir (Zola, 1972: 487). Medikalleşme tezinin sağlığa birey ölçeğinde yaklaşan tıbbi modelin ön plana çıkmasına yönelik bazı eğilimleri abarttığını söyleyen Strong (1979) ise bu çarpıtmanın sosyoloji disiplininin sağlık alanında kendi hakimiyet alanını genişletme çabasından kaynaklandığını iddia eder.

9 Bu yaklaşım 1970’li yıllarda çeşitli alanlarda yürütülen feminist mücadelenin işleyişi ve sonuçlarına dair değerlendirmelerde karşılık bulmuştur. Cinsel saldırı olaylarında kurbanı suçlayıcı bakış açısının karşısına bunu bir sosyal sorun olarak yeniden tanımlamaya yönelik girişimlere (McNickle Rose, 1977); kişilerin özel alanıyla ilişkili bir durum olarak görülen kadına karşı şiddeti kamusal düzlemde tartışılan bir sorun haline getiren sosyal hareketlere (Tierney, 1982); ve menopozun östrojen kullanımıyla tedavi edilebilecek bir hastalık olarak tanımlanması karşısında bunu yaşlanma sürecinin doğal bir adımı olarak tanımlama mücadelesine (McRea, 1983) dair çalışmalar bunlara örnek olarak verilebilir.

bulunma süreçlerine odaklanmakla birlikte inşacılıktan ayrılmaktadır.¹⁰ Best bu yaklaşımları bazı sorunların gerçek olduğunda ısrar eden ve yalnızca yanlış olan inançların sosyal olarak inşa edildiğini varsayan bir tür kaba (*vulgar*) inşacılık olarak tanımlar (Best, 2018: 59).

Sosyal inşacılığın bu kullanımlarında da görüldüğü üzere, Kitsuse ve Spector her ne kadar sosyal sorunlar üzerine araştırma yapan sosyoloğun iştirakçi olmasına itiraz etmiş olsa da, ortaya koydukları program doğrudan ya da dolaylı olarak daha angaje formülasyonların yolunu açmıştır. Buradaki sorun inşacı programın öznellik vurgusuna karşın, nesnelci unsurların inşacı analizin içine sızmasıdır. Bu konuyu sosyal sorunlar sosyolojisinin gündemine en etkili şekilde taşıyan tartışma, Woolgar ve Pawluch'un (1985) ortaya koyduğu "ontolojik dalaverecilik" (*ontological gerrymandering*) eleştirisi çerçevesinde gerçekleşmiştir. Woolgar ve Pawluch temel olarak inşacı yaklaşımları "seçici gerçekçilik" uygulamakla eleştirirler. Buna göre sosyal sorunların toplumsal olarak inşa edildiğini söyleyen yaklaşımlar öncelikle konu edindikleri belli bir olgu veya durumu tanıtip bunlara yönelik ortaya konan farklı değerlendirmelere değinmekte; ardından bu farklı değerlendirmeleri doğuran tarihsel, toplumsal veya kültürel etkenleri analiz etmektedirler. Yazarlara göre buradaki anahtar sorun inşacı yaklaşımların ele aldıkları olgu veya duruma dair yapılan tanımlama ve değerlendirmelerin bu etkenlere göre biçimlendiğini, yani göreceli olduğunu savunmaktayken, olgu ve durumların kendisini toplumsal belirlenimden muaf tutmalarıdır. İnşacı analizlerde ele alınan olgu veya durumları birer sosyal sorun olarak inşa eden tanımlamaların ve sınıflandırmaların söz konusu olgu veya durumlara dışsal olan etkenlerce belirlendiği kabul edilmekteyken, aynı olgu veya durumların ontolojik statüsü sorunsallaştırılmaz (Woolgar ve Pawluch, 1985: 215-216).¹¹ Woolgar ve Pawluch'un eleştirisi, ortaya konulduğu dönem sonrasında sosyal sorunlar sosyolojisi yazınında sürekli gündemde kalmış, inşacı yaklaşımı benimseyen araştırmacılar bir şekilde ontolojik dalaverecilik eleştirisine cevap vermek durumunda kalmışlardır. Öte yandan yazarlar ortaya koydukları eleştirinin tek bir şekilde okunmasına karşı çıkmaktadırlar. Zira ontolojik dalaverecilik eleştirisi inşacı sosyal sorunlar sosyolojisinin kendi programının dayandığı göreceliliği hakkıyla uygulayamaması şeklinde okunabileceği gibi, sadece sosyal sorunlar sosyolojisi bağlamında değil, sosyolojinin geneli için geçerli olan bir kaçınılmazlığa da işaret eden bir değerlendirme olarak görülebilir. Yazarlara göre seçici gerçekçilik, farklı kuramsal yaklaşımların üst üste çakıştırılması anlamında bir hata olmaktan ziyade "nesnel olgular ve bu olguların temsillerini" barındıran bütün sosyolojik analiz biçimlerinin bir şekilde barındırması gereken bir gerilime işaret etmektedir (Woolgar ve Pawluch, 1985: 224).¹²

Best inşacı yaklaşımların ontolojik dalaverecilik eleştirisi karşısındaki tutumlarını iki gruba ayırır. Buna göre Kitsuse'nin dahil olduğu fenomenolojik kanat bu eleştiri karşısında "mutlak (*strict*) inşacılık" olarak tanımladığı yaklaşımı takip ederek inşacı sosyal sorunlar programının nesnel koşulları tamamen reddeden çizgisini korumaya yönelik önlemler alma çağrısında bulunmuştur (Best, 2018: 55). İnşacılığın içerisindeki sembolik etkileşimci kanat ise sosyal yaşama dair değerlendirmelerin gerçekliğe dair bir takım varsayımlara dayanmadan yapılamayacağı görüşünden hareket ederek Best'in "bağlamsal (*contextualist*) inşacılık" olarak tanımladığı yaklaşımı benimser. Bu yaklaşımda Woolgar ve Pawluch'un inşacı yaklaşımların içine sızdığını iddia ettikleri nesnel unsurlar

10 Hall (vd.) (1978) tarafından yürütülen ve İngiltere'de gasp suçlarının hukuki süreçlerde ve medyada ele alınış biçimini inceleyen çalışma bu tarz araştırmaların bir örneğidir. Yazarlara göre hukuk, asayiş kuvvetleri ve medya var olan bir durumu yeniden tanımlamak suretiyle "suçun sosyal gerçekliğini" hakim ideolojinin ve iktidar sahibi grupların beklentileri çerçevesinde otoriter bir sosyal kontrol mekanizması oluşturmak amacıyla yeniden inşa etmektedir. Yazarlar 1970'ler öncesi dönemde gaspın suç istatistiklerinde diğer hırsızlıklardan ayrı bir kategori olmaması nedeniyle bu konudaki artış istatistiklerinin geriye yönelik olarak inşa edildiğini söylerler (Hall vd., 1978: 5-6). Bu nokta, ahlaki panik analizlerinin inşacılıkla ilişkisi açısından önemlidir. Zira bilindiği üzere inşacı sosyal sorunlar sosyolojisinin öncüsü olan etiketleme yaklaşımında sapkın davranışların tanımlanma sürecine odaklanılmasının önemli unsurlarından birisi resmi istatistiklerin bağımlı değişken olarak kabul edilmesidir (bkz. Kitsuse ve Cicourel, 1963: 135). Hall (vd.) de istatistiklere dair kuşkucu bir yaklaşımı dile getirir. Yazarlar resmi istatistiklerin "yüzer-gezer ve tartışmalı izlenimleri katı ve tartışma götürmez sayılar zeminine oturtmak" suretiyle "ideolojik bir işlev" yerine getirdiklerini savunurlar (Hall vd., 1978: 9). Öte yandan burada ortaya konulan analiz, betimlemenin ötesine geçerken, analiz edilen "gerçek" veya "sözde" sorunun tanımlanma sürecinde iştirakçi bir pozisyon alarak inşacılığın dışına çıkar. Thibodeaux'nun maske düşürücü yaklaşımlarla ilgili genel değerlendirmesinde de söylediği üzere buradaki fark bu çerçevedeki analizlerin temelinde nesnelci kabullerinin olması ve yalnızca kendi hipotezlerini desteklemeyen durumların toplumsal olarak inşa edildiğini savunmalarıdır (Thibodeaux, 2014: 833).

11 Burada ortaya konulan görüş daha önce Woolgar yaptığı ve sosyal sorunların yanı sıra bilim sosyolojisi ve medya çalışmaları gibi alanlardaki inşacı yaklaşımları da kapsayan genel bir değerlendirmede ifade edilmiştir (Woolgar, 1983). Woolgar, sosyal bilimlerdeki inşacılığı ifade ettiğinden farklı bir şeyi söylemek isteyen "ironik" bir bakış açısı olarak tanımlar. Dahası, inşacıların "-den ziyade" (*rather than*) ve "aslında" (*actually*) gibi sıklıkla kullandıkları ibareler, savunur gibi göründükleri göreceliliklerinin altında yatan gerçekçiliklerini ele vermektedir (Woolgar, 1983: 248-252).

12 Lemert etiketleme kuramına dair eleştirel değerlendirmelerini sosyolojinin geneli için genişletirken benzer bir noktaya temas eder. Buna göre sosyolojinin temel sorunlarından birisi, insanların bir yandan yaptıkları tercihlerle etkiledikleri şartlardan aynı zamanda etkileniyor olduğu gerçeğini kabul ettiğimiz vakit, bu kabule ters düşmeyecek şekilde "sembolik sistemler, sosyal sistemler ve fiziksel sistemler arasında" nasıl bağlantı kurulabileceği açmazdır (Lemert, 1974: 458).

araştırmalarda belirleyici bir konuma sahip değildir. Bağlamsal inşacılığın temel hedefi yeniden tanımlama süreçlerini bu girişimleri sosyal bağlamlarına oturtmak suretiyle kavramaktır (Best, 2013: 242; Best 2018: 56). Thibodeaux'ya göre mutlak inşacılık "iddiada bulunma sürecini etkileyen tüm olası nedenlerin iddiada bulunma etkinliğinin parçası olduğunu" söyleyerek analizine ampirik bir altlık oluşturamamakta; bağlamsal inşacılık ise bağlamsal faktörleri sosyal sorunları oluşturan esas nedenler olarak kabul ederek iddiada bulunma süreçlerini gölge fenomen (*epiphenomenon*) konumuna indirgemektedir (Thibodeaux, 2014: 831). Ibarra'nın da (2019: 201) dediği gibi sosyal sorunların inşacı çerçeveden ele alınmasına dair bütün bir tartışmaların temelinde "sosyolojinin amacının ne olduğu" sorusu yatmaktadır.

5. SOSYOLOJİK BİLGİNİN KULLANIM ALANLARI AÇISINDAN İNŞACILIK

Sosyolojik bilginin kullanımına dair klasik tartışmalarda "mühendislik modeli" ve "Aydınlanma modeli" arasında bir ayırım yapıldığı görülmektedir. Sosyolojik bilginin mühendislik modeli çerçevesinde kullanımını ön plana çıkaran yaklaşımların temel ve uygulamalı araştırma arasında daha belirgin bir ayırım yaptığını söyleyen Janowitz'e göre mühendislik modelinde temel araştırma, uygulamaya yönelik hipotez ve önerme üretecek şekilde örgütlenmektedir. Sosyologların sayıca daha geniş kesiminin istihdam edildiği uygulamalı araştırma alanlarında çalışan sosyologlar ise veri toplama ve siyasa-yapıcılar ile diğer profesyonellerle iletişim kurma görevlerine odaklanmaktadır (Janowitz, 1969: 309). Bu model içerisinde, sosyolojik bilginin alıcısı ve sosyoloğun müşteri karşısındaki konumu çerçevesinde üretilen bilgiye farklı işlevler yüklenmektedir. Abrams (1985) mühendislikçi modeli üretilen bilginin siyasa-yapımı bağlamında daha otoriter konumda olduğu "siyasa bilimi" (*policy-science*) anlayışı ile sosyoloğun daha ziyade tekniker konumunda olduğu "sosyo-teknik" (*socio-technics*) anlayış olarak ikiye ayırır. Temel ve uygulamalı araştırma arasındaki ilişkiyi daha fazla vurgulayan Aydınlanma modelinde ise sosyolojik araştırmanın amacı, hizmet verilen belirli bir müşteriye veya siyasa-yapım süreçlerine yönelik nihai cevaplar vermekten ziyade sorunların çözümünü kolaylaştıracak olan düşünsel bir altyapı sağlamaktır (Janowitz, 1969: 312, 314). Bu modelde araştırma ile siyasa üretiminin işleyiş biçimi arasında temel bir uyumsuzluk olduğu,¹³ bu iki alanı örtüşürmenin olumsuz sonuçlar doğuracağı yönünde bir kabul vardır (Wittrock, 1991: 338).¹⁴ Abrams, Aydınlanma modelini de ikiye ayırır. Bunlardan birincisi bilinmez olanı bilinir hale getiren ve yanlısalarını ortadan kaldıran, ancak üretilen bilgi doğrultusunda eyleme geçmeyi siyasi bir mesele olarak gören ve bu işi başkalarına bırakan "açıklığa kavuşturma" (*clarification*) anlayışıdır. İkincisi ise üretilen bilgiyi eyleme yönelik kullanmanın siyasi niteliğini kabul eden, ancak bilgiyi bu yönde kullanmaktan çekinmeyen "savunuculuk" (*advocacy*) yaklaşımıdır (Abrams, 1985: 183-185).

Sosyolojinin kullanımına dair görece yakın zamanlarda tartışma konusu olan bir başka formülasyon Burawoy'ın (2005) "kamusal sosyoloji" çağrısında karşımıza çıkar. Burawoy, sosyolojinin ürettiği bilgi türleri ve sosyolojik bilginin hedef aldığı kullanıcıyı göz önünde bulundurarak bir tipoloji oluşturmaya çalışır. Sosyolojik bilginin birinci türü, disiplinin zaman içerisinde geliştirdiği teknik kapasite çerçevesinde üretilen araçsal bilgidir. Burawoy araçsal sosyolojik bilginin akademik alana yönelik olarak üretildiği türünü "profesyonel sosyoloji" olarak tanımlarken, akademi-dışı alıcılara yönelik üretilen türünü "siyasa sosyolojisi" olarak adlandırır. Sorun çözmeye yönelik teknik bilgi üretiminden ziyade akademi ve akademi-dışı çevrelerle sosyolojik bilginin ürettiği bilginin içeriğine yönelik diyalog kuran sosyolojik bilgi türü ise dönüşlü (*reflexive*) bilgidir. Burawoy bu bilgi türü içerisinde akademiye yönelik bilgi üreten kanadı "eleştirel sosyoloji" olarak, akademi-dışına yönelik bilgi üreteni ise "kamusal sosyoloji" olarak tanımlar (Burawoy, 2005: 9-11). Bu tipolojide önemli nokta, "her sosyoloji tipinin diğerleriyle olan ilişkisinden enerji, anlam ve hayal gücü devşirmesini sağlayan bir organik dayanışma" olduğu vurgusudur

¹³ Bu görüşü temsil eden yaklaşımlardan birisi "iki topluluk" (*two-communities*) kuramıdır. Bu kurama göre araştırmacılar ve siyasa-yapıcılar "birbirinden farklı ve sıklıkla çelişen değerler, farklı ödül sistemleri ve farklı diller" üzerine kurulu iki farklı dünyada yaşamaktadırlar (Caplan, 1979: 459). Öte yandan pozitivist ve akılcı karar alma yaklaşımlarını beslediği, ortaya konan politikaların teste tabi tutulan hipotezler gibi işlev gördüğü ve bu sayede araştırmacı ile siyasa-yapıcı arasında açık bir iş bölümünün oluşturulabileceği kabulüne dayanan görüşler de vardır (Albaek, 1991: 8).

¹⁴ Bu kabul, sosyal bilimlerin nesnellik şartlarının bir uzantısıdır. Ancak bu konuda kuram, uygulama ve eylem kavramlarının kullanımından kaynaklı bir karmaşaya dikkat etmek gerekmektedir. Hauser bu karmaşayı gidermek adına hem saf, hem de uygulamalı araştırmanın bilimsel faaliyet niteliğinde olduğunu, öte yandan eyleme yönelik siyasa-yapımının bu niteliğe sahip olmadığını hatırlatır. Hauser bu ayrımı vurgulamak ve siyasa-yapım süreçlerine yönelik sosyal bilimsel bilgi üretimini tanımlamak için "sosyal mühendislik" kavramını önerir (Hauser, 1949: 210). Kavram daha sonraki dönemde olumsuz çağrışımlar dolayısıyla gözden düşmüş, ancak sosyolojinin "somut sorunlarla" ilişki kurmasını sağlamak adına yeniden canlandırılmaya çalışılmıştır (bkz. Turner, 2001). Sosyal bilimsel araştırmanın hususi olarak siyasa-yapımına yönelik olarak yeniden yapılandırılmasına yönelik bir başka klasik girişimde bu tarz araştırmalar "siyasa bilimleri" (*policy sciences*) başlığı altında toplanmıştır (bkz. Lerner ve Lasswell, 1951).

(Burawoy, 2005: 15). Burawoy farklı değerlere dayanmaları ve farklı kesimlere yönelik bilgi üretmelerine karşın birbirinden beslenen bu sosyoloji tipleri içerisinde kamusal ve eleştirel sosyolojiye özel bir işlev yükler: “Kamusal sosyolojinin siyasa sosyolojisinin vicdanı olduğu gibi eleştirel sosyoloji de profesyonel sosyolojinin vicdanıdır” (Burawoy, 2005: 10). Buradaki vicdan vurgusu, Burawoy’ın kamusal sosyoloji programının sosyolojinin “ahlaki cesaretini” yeniden canlandırma (Burawoy, 2005: 5) girişiminin bir uzantısıdır. Bu nokta inşacı sosyal sorunlar sosyolojisinin hem sosyoloğun müdahil pozisyonunda olmaması gerektiğini savunduğu için eleştirel sosyoloji ile, hem de akademi-dışı çevrelerle etkileşimden ziyade kuramsal tutarlılığı ön planda tutmasından dolayı kamusal sosyoloji ile arasındaki mesafenin sonuçlarını tartışmak açısından önemlidir.

Amerikan sosyolojisi içerisinde sosyal sorunlar sosyolojinin kuramsal ve kurumsal gelişiminin tarihi, sosyolojik bilginin niteliğine ve kullanım alanına yukarıda ifade edilen model ve programların nasıl uygulamaya konulduğuna dair zengin bir vaka sunduğu görülmektedir. Daha önce de ifade edildiği gibi bu alt disiplinin ABD’deki kurumsallaşma sürecinde belirleyici rol oynayan SSSP, Amerikan Sosyoloji Derneği’nin (ASA) soyut ve “saf bilim” modeline dayalı sosyoloji anlayışını eleştiren (Skura, 1976:15) ve derneğin “sosyolojinin insancıl hedeflerini unuttuğunu” savunan bir grup tarafından kurulmuştur (Perrucci, 2001: 159).¹⁵ SSSP’nin kurucu isimlerinin ifadesiyle “sosyolojiyi elitlerin toplumu manipüle etmesinin aracı veya ezoterik-bilimci bir tarikatın (*cult*) mülkü” olmasına engel olma (Lee ve Lee, 1976: 5) hedefiyle yola çıkan bir yapı içerisinde sosyal inşacılığın (özellikle mutlak inşacı varyasyonunun) gelişmesinin dernek içerisinde rahatsızlık yaratması kaçınılmazdır. Zira sosyal inşacılık, araştırmacının ele aldığı sosyal sorunun oluşumuna müdahil olmasının yolunu kapattığı anda SSSP’nin kurucularının karşı olduğu mesafeli bilimci yaklaşımla benzer bir konuma kaymaktadır. Derneğe yakın dönemlerde başkanlık yapan isimlerin daha müdahil bir sosyal sorunlar sosyolojisi yönündeki çağrılarını, inşacılığın önemli bir rol oynadığı bu soyutlaşmaya karşı olan direnişe işaret etmektedir. Burawoy’un kamusal sosyoloji çağrısıyla benzer bir yere konumlandığı sosyal adalet merkezli bir sosyoloji öneren Miller, bu anlayış çerçevesinde araştırmacıları aktivizm ve savunuculuk rollerinde yer almaya cesaretlendiren eylem odaklı bir sosyal sorunlar sosyoloji programı önerir (Miller, 2011: 3). Sosyal sorunların çözümünün devletten beklenemeyeceği bir noktaya geldiğini ve gönüllülük esasına dayalı sivil toplum girişimlerinin çözümün ana aktörü konumuna geldiğini savunan Treviño ise bugüne kadar sosyal sorunların kökenini açıklama yönünde başarılı olmakla birlikte çözüm önerisi sunamayan yaklaşımlar yerine yeni bir sosyoloji önerir. “Hizmet sosyolojisi” (*service sociology*) olarak adlandırdığı bu anlayış, akademik sosyoloji ile sosyal sorunların diğer paydaşları arasında aracı bir konumda yer almaktadır (Treviño, 2012:2, 10, 12).

Inşacılığın daha müdahil bir sosyoloji arayışına yönelik bu çağrılarda kendisine yer bulma imkanı oldukça sınırlıdır. İnşacı yaklaşımın temsilcilerinden Best, sosyal sorunlar başlığı altında ele alınan konuların sosyoloji içerisinde merkezi konumda olmasına rağmen birçok diğer alt disiplin içerisinde bu konularda yürütülen çalışmaların “sosyal sorunlar” ifadesini bir kavram olarak kullanmadığını söyler. Dahası yine bu diğer alanlarda çalışan araştırmacılar sosyal sorunlar sosyolojisi içerisindeki kuramsal tartışmaları büyük oranda görmezden gelmektedirler (Best, 2018: 56, 59). İnşacılığa eleştirel olarak yaklaşan araştırmacılara göre bu göz ardı edilme hali, bu yaklaşımın kendi hatalarından kaynaklanmaktadır. SSSP’ye başkanlık etmiş bir başka isim olan Dello Bueno’nun inşacılığa verdiği hüküm, “bütün yatırımını özgün bir sosyal sorunlar sosyolojisi kuramı keşfetme girişimine yaparak kendi kendisini tarafsızlık konumuna sürgün ettiğini” yönündedir (Dello Bueno, 2015: 331). Pawluch’a göre ABD üniversitelerinde sosyal adalet vurgusu çerçevesinde “liberal ve eylem-odaklı” sosyolojinin ön planda olması inşacılığın geri planda kalmasının nedenlerinden birisidir. Ancak bu durum aynı zamanda inşacılığın mevcut koşullardaki arayışlara cevap verme becerisinin olmamasından kaynaklanmaktadır. Pawluch bir hakikat krizinin gündemde olduğu ve sosyolojinin hakikatten yana yer alması gerektiğini söylediği günümüz dünyasında inşacılığın “tarihin yanlış tarafında yer aldığını” iddia eder (Pawluch, 2019: 208-210).

Sosyal sorunlar sosyolojisinin gelişiminin erken aşamalarında sosyolojiye atfedilen kapsayıcılığın bilginin kullanımı anlamında yukarıda değinilen farklılaşmalardan kaynaklı sorunları bertaraf edeceğine inanıldığı görülüyor. Örneğin Hart’a göre sosyoloji, sosyal sorunlara kendi uzmanlık alanları çerçevesinde yaklaşan diğer disiplinlerden farklı olarak “entegre bir sosyal sorunlar bilimi” oluşturabilmesini sağlayan iki niteliğe sahiptir: Bunlardan birincisi kamuyu ve uzmanları sosyal sorunlara dair temel bilgiler konusunda bilgilendirme kapasitesine

¹⁵ SSSP de benzer şekilde derneğin bürokratikleşme ve somut sosyal sorunlara odaklanma perspektifini kaybetme eğiliminden dolayı sürekli tartışmalara gebe olmuş (Pfohl, 1990), hatta derneğin ASA’dan ayrışmasına benzer bir durum SSSP’nin bu eğilimlerini eleştiren bir grup araştırmacı dernekten ayrılarak İnsancıl Sosyoloji Derneği’ni (*Association for Humanist Sociology*) (Dolgon, 2022: 1).

sahip olması; ikincisi ise disiplinin istatistiği toplumsal olguları kavramada kullanma becerisiydi (Hart, 1923: 350). Bu değerlendirmenin Aydınlanmacı ve mühendislikçi modelleri kapsayan bir sosyoloji anlayışına dayandığı söylenebilir. Öte yandan bu erken dönem değerlendirmelerin sosyolojik araştırmanın nesnesine yönelttiği soruya karşılık aldığı cevabın sınırları karşısında duyarsız olduğu söylenemez. Bu noktada sosyoloji disipliner kimliğini oluştururken ürettiği bilginin vafına dair bir tercih yapmak durumunda kalmış gibidir. İnşacı sosyal sorunlar anlayışının kaynaklarından olan değer-çatışma görüşünün temsilcilerinden Fuller “bir sosyal sorunun nedenlerine dair bilginin sorunu çözmediğini” (1937: 499) söyler. Fuller’a göre sosyal sorunların çözümünde değerler ve çıkarlar mutlak surette devreye girdiği için sosyal sorunların çözümüne dair “bilimsel bir çerçeve” sunma girişiminin başarıya ulaşacağına kuşku olduğunu iddia eder (Fuller, 1937: 500). Bu iddiayı ürettiği bilginin kullanım alanına dair sorumluluk almamak anlamında inşacılığa benzetmek bir yanılgı olacaktır. Zira burada mesele sosyolojinin değerden-bağımsız (*value-free*) bilgi üretme iddiasının bir uzantısıdır. İşlevselciliğin savaş-sonrası dönemdeki hakimiyetinden inşacı sosyal sorunlar sosyolojisinin 1970’lerdeki olgunlaşma dönemine kadarki süreçte sosyolojinin değerden bağımsız olması iddiası ve sosyolojik bilginin kullanımı açısından meydana gelen değişimi belirgin bir kırılma olarak değerlendirmek mümkün değildir. Epistemolojide Hume’dan mülhem “olan” – “olması gereken” ayrımının sosyal bilimlerde en bilinen formülasyonunu ortaya koyan Weber, ampirik olgularla değerler ayrımını sosyal bilimlerin nesnellüğünün temel şartlarından birisi olarak ele almış (Weber, 1949: 51), işlevselcilik de bu ayrımı kendi tarafsızlık iddiasının merkezine yerleştirmiştir (Wright ve Hilbert, 1980: 206). Tumin’e göre işlevselciliğin muhafazakarlığına ve statükoculuğuna dair değerlendirmeler karşısındaki temel savunularından birisi, araştırma konusu olan bir olgunun sosyal düzenin varlığını sürdürmesindeki rolüne dair değerlendirmelerin söz konusu olgunun veya mevcut düzenin olumlu veya olumsuz olduğuna yönelik bir değerlendirmeyle ilişkilendirilemeyeceğidir (Tumin, 1965: 381). İnşacı yaklaşımda ise araştırmacının araştırma nesnesi ile arasındaki mesafeye dair takınılan tutumun doğrudan doğruya ifade edilmeyen nesnellik ölçütünün dolaylı bir teminatı olduğu görülüyor. İki yaklaşım arasındaki fark, işlevselci sosyolojinin araştırmakta olduğu sosyal sorun üzerine söz söyleme yetkisini söz konusu problemin nesnel unsurlarına dayandırmasına karşın, inşacı sosyolojinin bu yetkiyi sorunun unsurlarının nesnellığı yönünde herhangi bir iddiada bulunmamak suretiyle garanti altına alabileceğini iddia etmesidir.

Sosyolojik bilginin sosyoloğun iştirakçi rolü reddetmesi haline uyarlanabilecek bir başka türü eleştirel sosyolojidir. İnşacı sosyal sorunlar sosyolojisinin programının sınırları çerçevesinde bakıldığında yeri olmadığı düşünülen eleştirel bakışın inşacılığa dair tartışmalarda belirgin bir yeri olduğu görülmektedir. Zira verili kabul edilen ve daha önce sorgulanmayan bir “gerçekliğin” belli süreçler sonucunda inşa edildiği iddiası, söz konusu gerçekliğin farklı şekilde de inşa edilebileceği sonucunu doğurmaktadır (Burr, 2015: 2; Hacking, 1999: 6-7). Diğer bir deyişle nesnel koşullar üzerine söz söylememe hali, nesnel olduğu kabul edilen durumlara dair bir değerlendirme yapılamayacağı anlamına gelmemektedir. Örneğin Gusfield’in (1981) otomobil kazalarının nedenlerine dair araştırmalarda alkolün dışındaki etkenlerin göz ardı edilmesi üzerinde durmasının nedeni şüphesiz alkolün bir etken olduğu görüşünü reddetmesi değildir. İnşacı yaklaşımın kendisini taraf haline getirmeden sorun olarak tanımlanan olguların hangi süreçler sonucunda sorun olarak tanındığını ortaya koyma iddiası, örtük olarak hem iddia sahibi kesimlerin eğilimlerini, hem de söz konusu tanınma sürecinde rolü olan bürokratik ve profesyonel çevrelerin politik ve/veya ekonomik çıkarlarının bu süreçteki etkisini ortaya potansiyelini taşır. Zira, bu örnek çerçevesinde konuyu ele alırsak, trafik kazalarını bir sorun olarak görüp bunları azaltmaya yönelik araştırmalar yapmaya girişen otoritelerin alkol kullanımını önemli bir etken olarak tanımlayıp buna yönelik düzenlemeler yapmaları kamuoyunun dikkatini alkollü araç kullanma davranışına ve bu davranışı sergileyenlere yönlendirerek alkole erişimi düzenleyen yasalar, otomobil üreticilerinin güvenli araç kullanımı ile ilgili sorumlulukları veya güvenli yolların inşa edilmesiyle sorumlu kurumların kazalardaki payı gibi konuların görece geri planda bırakılması sonucunu doğurmaktadır (Gusfield, 1989: 434). Bu ve benzeri çalışmalar inşacı yaklaşımın maske düşürücülüğe yönelmeden, örtük bir eleştirellik potansiyeli taşıyan bilgi üretebileceğini göstermektedir.

Ancak bunun da ötesinde bilginin üretim amacı ile kullanım biçimleri arasında zorunlu bağlar olmadığını göz önünde bulundurulmalıdır. Bilimsel bilgiden faydalanma üzerinde duran yaklaşımların sosyolojinin mühendislikçi modeline daha yakın oldukları düşünüldüğünde sosyolojik bilgiye araçsallığı açısından bakmanın da yolu açılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında Latour’un bilim ve teknolojiye dair dediği gibi “söylediklerimizin ve yaptıklarımızın kaderi sonraki kullanıcıların elindedir” (Latour, 1987: 29) ilkesini göz önünde bulundurmak

gerekir. Schneider, inşacı sosyal sorunlar sosyolojisini anlattığı öğrencilerine şaka yollu olarak aldıkları bilgiyi belirli bir konuyu sorun olarak inşa etmek isteyen iddia sahiplerine danışmanlık yapabileceklerini söylerken bu noktaya değinmektedir (Schneider, 2018: 16). Üretilen bilginin bu dolaylı kullanımı araştırmacının konu ve kuramsal çerçeve tercihinin altında yatan niyetten bağımsız olabilir. Burada sosyolog ve nesnesi arasındaki ilişki devreye girmektedir. Yine Schneider, ontolojik dalaverencilik eleştirisine dair bir değerlendirmesinde (1985) bu eleştirinin kısmen, inşacı çerçeveden konuya yaklaşan araştırmacıların iddia sahibi kesimlerin tanımsal faaliyetleri ile söz konusu olguya dair kendi tanımlamaları arasında bir ayırım yapmamalarından kaynaklandığını iddia eder. Bu, bir anlamda inşacı araştırmacının, daha sonra Ibarra ve Kitsuse'nin (1993) uyarısında işaret ettiği gibi nesnel koşullar karşısında yeterince tetikte olmamasının bir sonucudur ve sosyoloğun da toplumun bir parçası olmasından kaynaklanmaktadır. Schneider'e göre bu belirsizlik, hem sosyolojinin genelinde, hem de sağduyu açısından sosyal sorunların istenmeyen ve çözülmesi gereken olgular olarak algılanmasından kaynaklanmaktadır. Bu algı, araştırmacı kendi tutumunu açıkça ifade etmediği anda devreye girerek sosyolojik bakış ile iddia sahibi kesimlerin tanımını birbiriyle örtüştürmektedir (Schneider, 1985: 233). Ancak sosyoloğun toplumun bir parçası olması gerçeği, yalnızca araştırmasının epistemik tutarlılığını bozan yanlışlara düşmesi sonucunu doğurmaz. Bu durum, Weinberg'in dediği gibi sosyoloğun ele aldığı sosyal sorunların varlığını sürdürmesi veya çözülmesi konusunda tamamen duyarsız olmasını imkansız kılmaktadır (Weinberg, 2014: 125-126). Dahası inşacılığın en mutlakçı formülasyonları dahi üretilen bilginin kullanım alanına dair bir sınır koymamaktadır. Sosyoloğun ele aldığı sorun karşısında iştirakçi olmasına konulan engel üretilen bilginin kullanım alanına dair değil, epistemik tutarlılığa dair bir düzenleme niteliğindedir.

6. SONUÇ

İnşacı yaklaşımın nesnel koşullara dair görüş bildirmekten kaçınması, bu çerçevede çalışmalarını yürüten araştırmacıların belirli konulara odaklanması sonucunu doğurmuştur. Rains etiketleme kuramına dair değerlendirmesinde bu çerçevede çalışmalarını yürüten araştırmacıların suç niteliği kazanan davranışların toplum tarafından yapılan ithamlar (*imputation*) olarak gösterebilmek için yalnızca yapılan ithamların dayanaksız olduğunu savunabilecekleri konuları analize tabi tuttuklarını söyler. Günümüzde genel kanaate göre nesnel bir gerçekliği olmayan cadılık "suçuna" dair araştırmalar veya çocuk suçlular ve akıl hastalığı gibi tartışmalı konuların etiketleme kuramcıları arasında popüler olması bu tercihin göstergeleridir (Rains, 1975: 6-7). "Sözde" sorun olma niteliği aşikar veya kabul edilebilir olan "güvenli" konuların tercihi, daha büyük sorunlar üzerinde konuşmaktan kaçınmanın bir yolu olarak görülebilir. Ancak burada sosyolojinin ele aldığı sosyal soruna dair söz söyleme yetkisinin dayanaklarının zayıflığını göz önünde bulundurmak gerekir.

Sosyal sorunlar sosyolojisinin söz söyleme yetkisinin dayanağı, yapacağı araştırmanın hedef ve sınırlılıkları işvereni tarafından belirlenmiş olan tekniker sosyolog veya belirli bir sosyal hareketin parçası olan savunucu sosyolog rolleri açısından önemli bir sorun olmayabilir. Ancak akademik sosyoloji içerisinde konumlanan araştırmacı için durum farklıdır. Sosyologlar ele aldıkları soruna farklı paradigmlar çerçevesinde yaklaşırsa dahi, sorunların kendilerinden ziyade, onları kuşatan sosyal koşullara odaklanma konusunda ortaklaşırlar. Bunu yaparken araştırmacı ya inşacı yaklaşım çerçevesinde sorunun kendisi üzerine konuşmayı reddeder veya "zaten var olduğu" kabulünden hareket eder. Yukarıdaki tartışmalardan da anlaşılabilceği üzere bu rollerin hiçbirisi kesin sınırlara sahip değildir. Belli bir rolü oynayan araştırmacı her an başka bir role bürünebilir veya ürettiği bilgi başka bir alanda kullanılabilir. Burada üzerinde durulması gereken nokta, sosyal sorunlar sosyoloğunun kendisini bu roller içerisinde belirli bir yere konumlandırma kaygısını taşımasıdır. Ele aldığı sosyal sorunun nesnelliğini sorunsallaştırmayan araştırmacı, sorun üzerine söz söyleme hakkını büyük oranda yetki sahibi olarak görülen uzmanlarla veya toplumun geneliyle örtüşen bir perspektiften konuya yaklaştığı için alır. Ancak aynı araştırmacı, araştırdığı soruna dair konunun kabul gören uzmanlarıyla örtüşmeyen bir görüş dile getirdiği vakit haddini aşmakla veya konuyu kavrayamamakla suçlanacaktır.¹⁶ Bu anlamda inşacı sosyal sorunlar sosyolojisinin tercih ettiği yolu, sosyolojik bakışın kendini bilgi nesnesi karşısında konumlandırmakta yaşadığı bu zorlukları aşmaya yönelik stratejik bir karar olarak değerlendirmek gerekir.

¹⁶ Gusfield kendisi ve diğer inşacı görüşlerin yer aldığı 1975 tarihli bir konferansta bir sosyal sorun olarak alkol kullanımını konu edinen görüşlerin bağımlılık konusunda çalışan bir psikiyatr tarafından (Griffith Edwards) "yaşanan acıları duymamak için kulağını tıkamakla" suçlandığını anlatır (Gusfield, 1981: 186).

Söz söyleme yetkisine dair bu kaygı göz önünde bulundurulduğunda inşacı sosyal sorunlar sosyolojisinin ürettiği bilginin kullanım alanına dair kuvvetli bir iddiasının olması da düşünülemez. Bilgiden faydalanma yazını açısından bakılırsa nesnel koşullar üzerinde durmayı reddetmesi ve resmi istatistikleri sorun inşa sürecinin parçası olarak görmesi gibi nedenlerden dolayı inşacılığın kullanılma ihtimali en zayıf olan alan siyasa-yapımı gibi görünmektedir. Öte yandan, doğrudan doğruya siyasa-yapımı odaklı çalışan araştırmacıların bulgularının da uygulamaya etkisinin dolaylı olduğu ve sıklıkla karar alıcılara fikir vermekten öteye gitmediği düşünüldüğünde (Weiss, 1977) inşacı yaklaşımın sunduğu perspektifin siyasa-yapım süreçlerinde doğrudan kullanılamaması bir sınırlılık olarak görülmemelidir. Eleştirel sosyoloji veya Aydınlanmacı sosyoloji modeli açısından bakıldığında ise inşacı yaklaşımın yine dolaylı bir kullanım alanı olduğu söylenebilir. Ancak inşacı yaklaşımın ele aldığı sorunlara dair daha üst ölçekli analiz yapmaya uygun bir kuramsal çerçeve veya kavram seti sunmadığı göz önünde bulundurulmalıdır. İnşacı çerçeveden vazgeçmeden bu yönde bir sosyal sorunlar sosyolojisi geliştirmenin yolu, toplumdaki iktidar mücadelelerinin belirli durumları sorun olarak inşa etmek isteyen kesimlerin rekabet şartlarını nasıl belirlediğini ortaya koyabilecek kuramsal araçlar geliştirmekten geçmektedir.

KAYNAKÇA

- Abrams, P. (1985). The Uses of British Sociology, 1831-1981, *Essays on the History of British Sociological Research*, (Ed.: M. Bulmer), ss.181-204, Cambridge University Press, Cambridge.
- Albæk, E. (1989). Policy Evaluation: Design and Utilization, *Knowledge in Society*, 2(4), 6-19.
- Barmaki, R. (2019). On the Origin of "Labeling" Theory in Criminology: Frank Tannenbaum and the Chicago School of Sociology, *Deviant Behavior*, 40(2), 256-271.
- Becker, H. S. (1953). Becoming a Marihuana User, *American Journal of Sociology*, 59(3), 235-242.
- Becker, H. S. (1955). Marihuana Use and Social Control, *Social Problems*, 3(1), 35-44.
- Becker, H. S. (1963). *Outsiders: Studies in the Sociology of Deviance*, Free Press, New York.
- Becker, H. S. (1967). Whose Side Are We On?, *Social Problems*, 14(3), 239-247.
- Becker, H. S. (1974). Labelling Theory Reconsidered, *Deviance and Social Control*, (Eds.: P. Rock ve M. McIntosh), ss.41-66, Tavistock Publications, London.
- Berry, B. (1994). The Isolation of Crime, Law, and Deviance from the Core of Sociology, *The American Sociologist*, 25(2), 5-20.
- Besnard, P. (1988). True Nature of Anomie, *Sociological Theory*, 6(1), 91-95.
- Best, J. (1995). Constructionism in Context, *Images of Issues: Typifying Contemporary Social Problems*, Second Edition, (Ed.: J. Best), ss.337-351, Aldine De Gruyter, New York.
- Best, J. (2013). Constructionist Social Problems Theory, *Annals of The International Communication Association*, 36(1), 237-269.
- Best, J. (2018). Constructionist Studies of Social Problems: How We Got Here, and Where We Ought to Go, *Societàmutamentopolitica*, 9(18), 53-67.
- Blumer, H. (1971). Social Problems as Collective Behavior, *Social Problems*, 18(3), 298-306.
- Burawoy, M. (2005). For Public Sociology, *American Sociological Review*, 70(1), 4-28.
- Burgess, E. W. (1953). The Aim of the Society for The Study of Social Problems, *Social Problems*, 1(1), 2-3.
- Burr, V. (2015). *Social Constructionism*, Third Edition, Routledge, London.
- Caplan, N. (1979). The Two-Communities Theory and Knowledge Utilization, *American Behavioral Scientist*, 22(3), 459-470.
- Conrad, P. (1975). The Discovery of Hyperkinesis: Notes on the Medicalization of Deviant Behavior, *Social Problems*, 23(1), 12-21.
- Coser, L. A. (1956). *The Functions of Social Conflict*, Free Press, New York.
- Coser, L. A. (1971). *Masters of Sociological Thought: Ideas in Historical and Social Context*, Harcourt Brace Jovanovich, Inc., New York.
- Dahrendorf, R. (1958). Out of Utopia: Toward a Reorientation of Sociological Analysis, *American Journal of Sociology*, 64(2), 115-127.

- Davies, H.; Nutley, S.; ve Smith, P. (2000). Introducing Evidence-Based Policy and Practice in Public Service, *What Works? Evidence-Based Policy and Practice in Public Services*, (Eds.: H. T. O. Davies, S. M. Nutley ve P. C. Smith), ss.1-11, Policy Press, Bristol.
- Davis, K. (1959). The Myth of Functional Analysis as a Special Method in Sociology and Anthropology, *American Sociological Review*, 24(6), 757-772.
- Dello Buono, R. A. (2015). Reimagining Social Problems, *Social Problems*, 62(3), 331-342.
- Dentler, R. A., ve Erikson, K. T. (1959). The Functions of Deviance in Groups, *Social Problems*, 7(2), 98-107.
- Dolgon, C. (2022). The 2021 SSSP Presidential Address: Revolutionary Sociology—Truth, Healing, Reparations, and Restructuring, *Social Problems*, 69(4), 887-902.
- Douglas, J. D. (1970). Deviance and Order in a Pluralist Society, *Theoretical Sociology: Perspectives and Developments*, (Eds.: J. C. McKinney ve E. A. Tiryakian), ss.367-401, Meredith Corporation, New York.
- Erikson, K. T. (1962). Notes on the Sociology of Deviance, *Social Problems*, 9(4), 307-314.
- Frank, L. K. (1925). Social Problems, *American Journal of Sociology*, 30(4), 462-473.
- Freidson, E. (1970). *Profession of Medicine: A Study of the Sociology of Applied Knowledge*, Dodd, Mead & Company.
- Fuller, R. C. (1937). Sociological Theory and Social Problems, *Social Forces*, 15(4), 496-502.
- Fuller, R. C. (1938). The Problem of Teaching Social Problems, *American Journal of Sociology*, 44(3), 415-435.
- Fuller, R. C., ve Myers, R. R. (1941a). Some Aspects of a Theory of Social Problems, *American Sociological Review*, 6(1), 24-32.
- Fuller, R. C., ve Myers, R. R. (1941b). The Natural History of a Social Problem, *American Sociological Review*, 6(3), 320-329.
- Gibbs, J. P. (1966). Conceptions of Deviant Behavior: The Old and the New, *Pacific Sociological Review*, 9(1), 9-14.
- Goffman, E. (1961). *Asylums: Essays on the Social Situation of Mental Patients and other Inmates*, Anchor Books, New York.
- Goffman, E. (1968). *Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity*, Penguin Books, Middlesex.
- Goode, E. (2002). Does the Death of the Sociology of Deviance Claim Make Sense?, *The American Sociologist*, 33(3), 107-118.
- Goode, E., ve Ben-Yehuda, N. (1994). Moral Panics: Culture, Politics, and Social Construction, *Annual Review of Sociology*, 20(1), 149-171.
- Gouldner, A. W. (1968). The Sociologist as Partisan: Sociology and the Welfare State, *The American Sociologist*, 3(2), 103-116.
- Gouldner, A. W. (1971). *The Coming Crisis of Western Sociology*, Equinox Books, New York.
- Gusfield, J. R. (1981). *The Culture of Public Problems: Drinking-Driving and the Symbolic Order*, Chicago: University of Chicago Press.
- Gusfield, J. R. (1989). Constructing the Ownership of Social Problems: Fun and Profit in the Welfare State, *Social Problems*, 36(5), 431-441.
- Hacking, I. (1999). *The Social Construction of What?*, Harvard University Press, Cambridge.
- Hall, S.; Chritcher, C.; Jefferson, T.; Clarke, J. ve Roberts, B. (1978). *Policing The Crisis: Mugging, The State, and Law and Order*. London: Macmillan.
- Hart, H. (1923). What is a Social Problem? *American Journal of Sociology*, 29(3), 345-352.
- Hauser, P. M. (1949). Social Science and Social Engineering, *Philosophy of Science*, 16(3), 209-218.
- Hazelrigg, L. E. (1986). Is There a Choice Between “Constructionism” and “Objectivism”? *Social Problems*, 33(6), S1-S13.
- Hillbert, R. A. (1989). Durkheim and Merton on Anomie: An Unexplored Contrast and its Derivatives, *Social Problems*, 36(3), 242-250.

- Huaco, G. A. (1986). Ideology and General Theory: The Case of Sociological Functionalism, *Comparative Studies in Society and History*, 28(1), 34-54.
- Ibarra, P. R. (2009). Problematic Sociality: Uncertainty and the Study of Social Problems, *The American Sociologist*, 40(1/2), 79-88.
- Ibarra, P. R. (2019). Five Ways to Improve Constructionist Craft in Social Problems Inquiries: Notes from an Apprenticeship, *The American Sociologist*, 50((2), 195-203.
- Janowitz, M. (1969). Sociological Models and Social Policy. *ARSP: Archiv Für Rechts-Und Sozialphilosophie/ Archives for Philosophy of Law and Social Philosophy*, 55(3), 305-321.
- Kitsuse, J. I. (1962). Societal Reaction to Deviant Behavior: Problems of Theory and Method, *Social Problems*, 9(3), 247-256.
- Kitsuse, J. I. ve Cicourel, A. V. (1963). A Note on the Use of Official Statistics, *Social Problems*, 11(2), 131-139.
- Kitsuse, J. I., ve Spector, M. (1973). Toward a Sociology of Social Problems: Social Conditions, Value-Judgments, and Social Problems, *Social Problems*, 20(4), 407-419.
- Kitsuse, J. I., ve Spector, M. (1975). Social Problems and Deviance: Some Parallel Issues, *Social Problems*, 22(5), 584-594.
- Latour, B. (1987). *Science in Action: How to Follow Scientists and Engineers through Society*, Harvard University Press, Cambridge.
- Lee, E. B., ve Lee, A. M. (1976). The Society for the Study of Social Problems: Parental Recollections and Hopes, *Social Problems*, 24(1), 4-14.
- Lemert, E. M (1951). *Social Pathology*, Macgraw-Hill, New York.
- Lemert, E. M. (1974). Beyond Mead: Reaction to Deviance, *Social Problems*, 21(4), 457-468.
- Lerner, D. ve Lasswell, H. D. (Eds.) (1951). *The Policy Sciences: Recent Developments in the Scope and Method*, Stanford University Press, California.
- Liazos, A. (1972). The Poverty of the Sociology of Deviance: Nuts, Sluts, and Perverts, *Social Problems*, 20(1), 103-120.
- Mankoff, M. (1968). On Alienation, Structural Strain, and Deviancy, *Social Problems*, 16(1), 114-116.
- Marks, S. R. (1974). Durkheim's Theory of Anomie, *American Journal of Sociology*, 80(2), 329-363.
- Mauss, A. L. (1975). *Social Problems as Social Movements*, J. B. Lippincott, Philadelphia.
- McCrea, F. B. (1983). The Politics of Menopause: The "Discovery" of a Deficiency Disease, *Social Problems*, 31(1), 111-123.
- McNickle Rose, V. (1977). Rape as a Social Problem: A Byproduct of the Feminist Movement, *Social Problems*, 25(1), 75-89.
- Merton, R. K. (1938). Social Structure and Anomie, *American Sociological Review*, 3(5), 672-682.
- Merton, R. K. (1957). *Social Theory and Social Structure*, The Free Press, New York.
- Merton, R. K. (1976). Introduction: The Sociology of Social Problems, *Contemporary Social Problems*, Fourth Edition, (Eds.: R. K. Merton ve R. Nisbet), s.3-43, Harcourt, New York.
- Miller, J. (2011). Presidential Address: Social Justice Work: Purpose-Driven Social Science, *Social Problems*, 58(1), 1-20.
- Miller, J. M., Wright, R. A., ve Dannels, D. (2001). Is Deviance "Dead"? The Decline of a Sociological Research Specialization, *The American Sociologist*, 32(3), 43-59.
- Ogburn, W. F. (1923). *Social Change with respect to Culture and Original Nature*, New York: B. W. Huebsch, Inc.
- Olsen, M. E. (1965). Durkheim's Two Concepts of Anomie, *The Sociological Quarterly*, 6(1), 37-44.
- Pawluch, D. (2019). On the Unbearable Lightness of Being a Constructionist. *The American Sociologist*, 50(2), 204-219.
- Perrucci, R. (2001). Inventing Social Justice: SSSP and the Twenty-First Century, *Social Problems*, 48(2), s.159-167.

- Pfohl, S. (1990). Re-Forming the SSSP: Questions of "Praxis", *The American Sociologist*, 21(4), 331-336.
- Pope, W. (1975). Durkheim as a Functionalist, *Sociological Quarterly*, 16(3), 361-379.
- Rains, P. (1975). Imputations of Deviance: A Retrospective Essay on the Labeling Perspective, *Social Problems*, 23(1), 1-11.
- Saram, P. A. (1979). The Significance of Max Weber's Writings to the Study of Deviance, *ARSP: Archiv für Rechts- und Sozialphilosophie/Archives for Philosophy of Law and Social Philosophy*, 545-571.
- Schneider, J. W. (1985). Defining the Definitional Perspective on Social Problems, *Social Problems*, 32(3), 232-234.
- Schneider, J. (2018). The Challenges of Conceptualizing Social Problems, *The Cambridge Handbook of Social Problems*, Vol. 1, (Ed.: A. J. Treviño), ss. 3-21, Cambridge University Press.
- Schur, E. M. (1963). Recent Social Problems Texts: An Essay-Review, *Social Problems*, 10(3), 287-292.
- Schur, E. M. (1969). Reactions to Deviance: A Critical Assessment, *American Journal of Sociology*, 75(3), 309-322.
- Scott, M. B., & Turner, R. (1965). Weber and the Anomic Theory of Deviance, *The Sociological Quarterly*, 6(3), 233-240.
- Skura, B. (1976). Constraints on a Reform Movement: Relationships Between SSSP and ASA, 1951-1970, *Social Problems*, 24(1), 15-36.
- Spector, M. (1976). Labeling Theory in Social Problems: A Young Journal Launches a New Theory, *Social Problems*, 24(1), 69-75.
- Spector, M., ve Kitsuse, J. I. (1973). Social Problems: A Re-Formulation, *Social Problems*, 21(2), 145-159.
- Spector, M. ve Kitsuse, J. I. ((1977). *Constructing Social Problems*, Cummings, Menlo Park, CA.
- Strong, P. M. (1979). Sociological Imperialism and the Profession of Medicine A Critical Examination of the Thesis of Medical Imperialism, *Social Science & Medicine. Part A: Medical Psychology & Medical Sociology*, 13A(2), 199-215.
- Sumner, C. (1994). *The Sociology of Deviance: An Obituary*, Continuum, New York.
- Sutherland, E. H. (1945). Social Pathology, *American Journal of Sociology*, 50(6), 429-435.
- Thibodeaux, J. (2014). Three Versions of Constructionism and their Reliance on Social Conditions in Social Problems Research, *Sociology*, 48(4), 829-837.
- Thio, A. (1973). Class Bias in The Sociology of Deviance, *The American Sociologist*, 8(1), 1-12.
- Thomas, W. I. ve Znaniecki, F. (1927). *The Polish Peasant in Europe and America*, Volume 2, Alfred A. Knopf, New York.
- Tierney, K. J. (1982). The Battered Women Movement and the Creation of the Wife Beating Problem, *Social Problems*, 29(3), 207-220.
- Treviño, A. J. (2012). The Challenge of Service Sociology, *Social Problems*, 59(1), 2-20.
- Tumin, M. (1965). The Functionalist Approaches to Social Problems, *Social Problems*, 12(4), 379-388.
- Turner, J. H. (2001). Social Engineering: Is This Really as Bad as It Sounds? *Sociological Practice*, 3(2), 99-120.
- Waller, W. (1936). Social Problems and the Mores, *American Sociological Review*, 1(6), 922-933.
- Weber, M. (1949). *The Methodology of the Social Sciences*, (Çev. E. A. Shils ve H. A. Finch), The Free Press, Illinois.
- Weinberg, D. (2014). *Contemporary Social Constructionism*, Temple University Press, Philadelphia.
- Weiss, C. H. (1977). Research for Policy's Sake: The Enlightenment Function of Social Research, *Policy Analysis*, 3(4), 531-545.
- Wirth, L. (1940). Ideological Aspects of Social Disorganization, *American Sociological Review*, 5(4), 472-482.
- Wittrock, B. (1991). Social Knowledge and Public Policy: Eight Models of Interaction, *Social Sciences and Modern States: National Experiences and Theoretical Crossroads*, (Eds.: P. Wagner; C. Hirschon; Weiss; B. Wittrock ve H. Wollmann), ss.333-353, Cambridge University Press, Cambridge.

- Woolgar, S. (1983), Irony in the Social Study of Science, *Science Observed: Perspectives on the Social Study of Science*, (Eds.: K. D. Knorr-Cetina ve M. Mulkay), ss.239-266, Sage, London.
- Woolgar, S., ve Pawluch, D. (1985). Ontological Gerrymandering: The Anatomy of Social Problems Explanations, *Social Problems*, 32(3), 214-227.
- Wright, C., ve Hubert, R. E. (1980). Value Implications of the Functional Theory of Deviance, *Social Problems*, 28(2), 205-219.
- Wright, C. W., ve Randall, S. C. (1978). Contrasting Conceptions of Deviance in Sociology: Functionalism and Labelling Theory, *British Journal of Criminology*, 18(3), 217-231.
- Zola, I. K. (1972). Medicine as an Institution of Social Control, *The Sociological Review*, 20(4), 487–504.

Beyan ve Açıklamalar (Disclosure Statements)

1. Bu çalışmanın yazarları, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedirler (The authors of this article confirm that their work complies with the principles of research and publication ethics).
2. Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir (No potential conflict of interest was reported by the authors).
3. Bu çalışma, intihal tarama programı kullanılarak intihal taramasından geçirilmiştir (This article was screened for potential plagiarism using a plagiarism screening program).